

הלכות שביעית

מראה מקומות

פרק א

מה מותר לעשות בפירות שביעית
חלק ג

הוצאת מכון הם חיינו

A project of
קהל חזון אלימלך

בעזרת החונן לאדם דעת
המראה מקומות בקובץ זו נתקבצו על ידי
גרשון סגל

הערות יתקבלו בשמחה נא לשלחם

Questions@heimchayeinu.org

קובץ מראה מקומות זו מוקדש על ידי
גרשון סגל
לעילוי נשמת זיקנתי רחל בת שמואל

חורף תשפ"ג

קונטרסים על נושאים אחרים של מכון הם חיינו

אפשר להשיג כאן

www.heimchayeinu.org

תוכן הענינים

- 1.....ירושלמי שביעית פרק ח הלכה ב – דפוס וילנא
- 3.....ירושלמי הנ"ל דפוס יפה עם הפני משה
- 5.....משנה שביעית פרק ח משניות (דפוס וילנא) א עם פירוש הרמב"ם והר"ש
- 6.....משניות שביעית הנ"ל דפוס יפה עם פירוש הרמב"ם והר"ש
- 7.....רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק ה הלכות א – ט עם הכסף משנה
- 9.....פאת השולחן פרק כד סעיפים א – ג, ח – ט, יא – יב
- 14.....דרך אמונה הלכות שמיטה ויובל פרק ה הלכות א – ט

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת שביעית פרק ח הלכה ב

מתני' שביעית נתנה לאכילה ולשתיה ולסיכה לוכל כל דבר שדרכו לאכול ולסוך דבר שדרכו לסוך ולא יסוך יין וחומץ אבל סך את השמן וכן בתרומה ובמע"ש קל מהן שביעי' שנתנה להדלק' הנר:

פני משה

מתני' שביעית ניתנה לאכילה וכו'. בפירות האילן או באילו שאין דרך רוב בנ"א לזורען מיירי דאלו מותרין באכילה ולא גזרו עליהן כדאמרינן לעיל (בפ"ד במתני' ב') ומפרש בגמרא כשדרכו ליאכל אבל אין מחייבין אותו לאכול דבר שאין דרכו לאכול כגון פת שעיפשה וכיוצא בו תבשיל שנפסד ולא קניבת ירק וזהו הנשאר מהפסולת הירק אחר שקנבו וביררו אותו וכן דבר שדרכו לאכול כשהוא חי אוכלו חי ודבר שדרכו לאכול מבושל אוכלו מבושל ואין משנין אותן וכן לשתיה וכו': **וכן.** הוא הדין בתרומה ומעשר שני שלא ניתנו אלא לאכילה ושתיה וסיכה ואין משנין אותן מדבר שדרכו בכך לדבר שאין דרכו בכך: **קל מהן שביעית.** בדבר זה שניתנה להדלקת הנר כדדריש בריש פ' דלעיל תהיה אף להדלקת הנר משא"כ בתרומה ומעשר שני שהתרומה כל זמן שהיא טהורה לא ניתנה להדלקה ואם נטמאת מדליקין בה אבל מעשר שני אין מדליקין בו בין שהוא טמא בין שהוא טהור שלא ניתן אלא לאכילה ולשתיה ולסיכה ולא להדלקה והכי איתא בתוספתא (פ"ז) וכן הלכה:

גמ' כיצד לוכל דבר שדרכו לוכל אין מחייבין אותו לוכל לא פת שעיפשה ולא קנובת ירק ולא תבשיל שנתקלקל צורתו וכן הוא שביקש לוכל תרדין חיין או לכוס חיטין חיות אין שומעין לו כיצד לשתות דבר שדרכו לשתות אין מחייבין אותו לשתות אניגרון ולא איקסגורין ולא יין ושמרים החושש בשיניו לא יהא מגמא חומץ ופולט אבל מגמא הוא ומבליע ומטבל כל צרכו ואינו חושש החושש גרונו לא יערענו בשמן אבל נותן הוא שמן לתוך אניגר וגומא לא יסוך יין וחומץ אבל סך הוא את השמן החושש את ראשו או שעלו בו חטטין סך שמן אבל לא יסוך יין וחומץ

פני משה

גמ' אין מחייבין אותו לאכול וכו'. כדפרישית במתני': **אין שומעין לו.** לפי שאין דרכן לאכלן חיין: **אין מחייבין אותו לשתות וכו'.** בפ' כיצד מברכין מפרש להו אניגרון מיא דשילקי אכסיגרון מיא דכולהו שלקי ואם שלקן משביעית אין מחייבין אותו לשתות המים לפי שאין דרך לשתותן אלא עם השמן כדאמר התם: **ולא יין ושמרים.** כלומר היין שיש בו שמרים הרבה וא"א לבוררן אין מחייבין אותו לשתותו כך וכן הוא בתוספתא (פ"ו) לשתות יין בשמריו: **לא יהא מגמע חומץ ופולט.** לפי שהוא מפסידו ועוד שניכר שהוא לרפואה וכל המיוחד לאדם לא ניתנו לרפואה בשביעית: **ואינו חושש.** שאם נתרפא נתרפא כדרך ששיניו בשבת: **לא יערערנו בשמן.** שזהו לרפואה אבל לתוך אניגרון נותן הוא שמן הרבה וגומע ואם נתרפא נתרפא: **לא יסוך יין וחומץ וכו'.** ומפרש לה כגון החושש את ראשו וכו' שלפעמים עושין זה לרפואה ובשל שביעית אסור שאין דרכן לסיכה וניכר שהוא לרפואה:

המשך הגמ'

אין מפטמין שמן של שביעית אבל לוקח הוא שמן ערב שביעית ואינו חושש [דף כב עמוד ב] רבי אימי סבר מימר אפי' מן החשוד אמר רבי יוסי לא אמרו אלא בשאינו יודע אם חשוד אם אינו חשוד הא דבר ברי שהוא חשוד אסור מהו לפטם יין של שביעית נשמעינא מן הדא קל מהן שביעית שנתנה להדלקת הנר הדא אמרה שהוא מותר והתני אסור אמר רבי אלעזר דרבי יהודא היא דרבי יהודא מתיר מפני שהוא משביחו

פני משה

אין מפטמין את שמן של שביעית. לתת בתוכו עיקרי בשמים שיהא מפוטם מפני שהעיקרין בולעין את השמן והולך לאיבוד: **אבל לוקח הוא שמן ערב שביעית.** כלומר אבל שמן ערב שיש לו ריח לוקח הוא בשביעית ואינו חושש שמא נתפטם בעיקרי בשמים משל שביעית וכך הוא בתוספתא שם אין מפטמין שמן של שביעית אבל לוקחין שמן ערב לסיכ' מ"מ: [דף כב עמוד א] **ר' אימי סבר מימר.** דהאי מ"מ הוא לומר אפי' מישראל החשוד על השביעית וא"ל ר' יוסי לא אמרו אלא בסתם שאינו יודע אם הוא חשוד או אינו חשוד הא אם ברור הוא שהוא חשוד אסור ליקח ממנו: **מהו לפטם יין של שביעית.** דבמעשר שני תנן (בפ"ב) דמ"ש אין מפטמין את השמן אבל מפטם הוא את היין ובשביעית מהו: **נישמעינא מן הדא.** דקתני במתניתין קל מהן שביעית וכו' וא"כ אם במעשר שני החמור לענין הדלקה מותר בשביעית מכ"ש לפטם את היין דמותר במעשר שני שהוא מותר בשביעית: **א"ר**

המשך הפני משה

אלעזר דר' יהודה היא. (בריש פרק י"א דתרומות) תנן אין מפטמין את השמן אבל עושין את היין ינומלין אין מבשלין יין של תרומה מפני שהוא ממעיטו ר' יהודה מתיר מפני שהוא משביחו ומפרש לה ר"א דר' יהודה דמתיר בבישול אוסר הוא בינומלין דהיינו מפטם שנותן לתוכו דבש ומיני בשמים וטעמא דאינו מותר לר' יהודה אלא במשביח את היין עצמו שהוא מתקיים ביותר כשמבשלו אבל במפטם שהוא ינומלין שאינו משביח את היין להתקיים ע"י כך אוסר וה"נ מאן דתני אסור ר' יהודה היא:

המשך הגמ'

קל מהן שביעית שנתנה להדלקת הנר ותרומה לא נתנה להדלקת הנר תרומה טמאה נתנה להדלקת הנר שביעית אפילו טהורה נתנה להדלקת הנר רבי חזקיה על מסחי ירב צלוחיתא לזוסימא אודייתא א"ל אעל ליה לי לאשונא א"ל לית אסור אתא שאל לרבי ירמיה אתא ואמר ליה למדתנו ותני כן אין סכין שמן של שביעית במרחץ אבל סך הוא מבחוץ ונכנס ולא שמן שריפה לא בבתי כנסיות ולא בבתי מדרשות מפני בזיון קדשים:

פני משה

קל מהן שביעית וכו'. דקתני במתני' ופריך וכי תרומה לא ניתנה להדלקת הנר ומשני תרומה טמאה היא שניתנה להדלקת הנר דזהו שמן שריפה שאמרו בכל מקום ותרומה טהורה אין מדליקין בה אבל שביעית אפ"י טהורה ניתנה להדלקת הנר: **על מיסחי.** נכנס לרחוץ במרחץ: **לזוסימי אודייתא.** לזוסימי הוא כהאי דאמרינן פ' במה טומנין כוספא דיסמין וזהו הוורד של יסמין ונכבש בשמן שומשמין ועושין אותו לסוך ולרחוץ את הזוהמא ואדייתא הוא מהגדל בשדה. וכל השדמות עד נחל קדרון בירמיה (ל"א) תרגומו וכל אדייתא: **וא"ל.** לשלוחו העל לי הצלוחית הזאת עם השמן לאשונא להתנור לחממו כדי שיהא נוה לסוך ולרחוץ בו ושל שביעית היה וא"ל זה וכי לית הוא אסור לסוך במרחץ כהאי ברייתא דלקמיה: **אתא.** זה השליח ושאל לר' ירמיה וא"ל שר' חזקיה צוה לו כך: **אתא.** ר' ירמיה וא"ל לר' חזקיה הלא אתה למדתנו זה ותני בברייתא כן אין סכין שמן של שביעית במרחץ וכו'. והא דתנינן שמן של שביעית סכין בו היינו שסך עצמו מבחוץ ונכנס אבל במרחץ אין סכין בו משום בזיון קודש וכן לא שמן שריפה כדמסיק דטעמא מפני בזיון קדשים: **לא בבתי כנסיות וכו'.** כלומר וכן אין סכין בו לא בבתי כנסיות ובתי מדרשות מפני שנראה כבזיון קדשים בפני רבים:

מסכת שביעית פרק ח

משנה ב

מתני' שביעית ניתנה לאכילה ולשתיה ולסיכה לאכול דבר שדרכו לאכול ולסוך דבר שדרכו לסוך לא יסוך יין וחומץ אבל סך הוא את השמן וכן בתרומה ובמעשר שני קל מהם שביעית שנתנה להדלקת הנר:

רמב"ם

[ב] אמר ה' בשנה שביעית ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכל, ואמרו בספרא תהיה אף להדלקת הנר אף לצבוע בה צבע. ויתבארו דיני תרומה ומעשר שני במקומם בסדר זה.

ר"ש

ירושלמי (ה"ב) אין מחייבין אותו לאכול לא קניבת ירק ולא פת שעטיפשה ולא תבשיל שנתקלקל צורתו וכן הוא שביקש לאכול תרדים חיין או לכוס חטין חיות אין שומעין לו כיצד (יעשה) דבר שדרכו לשתות אין מחייבין אותו לשתות אניגרון ולא אכסנורות ולא יין שמרים החושש בשיניו לא יגמע בהן חומץ ופולט אבל מגמע ובולע ומטבל כל צורכו ואינו חושש החושש בגרונו לא יערענו בשמן אבל נותן שמן הרבה לתוך אניגרון ובולע לא יסוך [יין] וחומץ אבל סך הוא את השמן החושש בראשו או עלו לו חטטין סך שמן אבל לא יין וחומץ פירוש קניבת ירק מה שפוסקים מן הירק קרוי קניבה מל' משיחוסום ויקנב בפ' ט"ז דכלים (מ"ב) נתקלקלה צורתו שעבר עליו לילה אחת ובתוספתא (פ"ו) קתני שעברה צורתו ויש מיכן ראייה לקדרה שאינה בת יומה ובפ' אלו עוברין (דף מד ב) ובפ' בתרא דע"ז (דף ע"ה ב) דלינת לילה פוגמת אף על גב דליכא מעת לעת דהא חשיב ליה מקולקל ולא חזי לאכילה בלינת לילה אין שומעין לו כל הני דאסירי מדכתב (ויקרא כה) לאכלה ולא להפסד אניגרון בפרק כיצד מברכין (דף לה) אניגרון מיא דסילקא אכסיגרון מיא דכולהו סילקי וכן בתרומה ומעשר שני ניתנו לאכילה ולשתיה בשביעית ודבר שאין דרכו אסור והכי נמי תנן בפרק ב' (מ"א) דמעשר שני: **להדלקת הנר**. משמע דתרומה ומעשר שני אסורים בהדלקה יש לפרש בתרומה טהורה דאילו טמאה שריא כדאמר שלך תהא להסיקה תחת תבשילך והכי נמי פריך בירושל' (שם) ותרומה לא ניתנה להדלקת הנר ומשני תרומה טמאה ניתנה להדלקת הנר שביעית אפי' טהורה ומיהו מעשר שני טהור מותר להדליקו מדאמר רחמנא (דברים כו) לא עברתי ממצותיך [וגו'] ולא בערתי ממנו בטמא ש"מ דטהור מותר מ"מ ניחא הא דקתני שביעית קל מהן דמדליקין בשביעית בין טהור בין טמא משא"כ בתרומה שאין מדליקין בטהורה ומשא"כ במעשר שני שאין מדליקין בטמא ובירושלמי מסיק בענין אחר דגרסינן ולא מדליקין בשמן שרפה לא בבתי כנסיות ולא בבתי מדרשות מפני ביזוי קדשים ולא נתברר לנו מאי קאמר דבמס' תרומות (פי"א מ"י) תנן מדליקין בשמן שרפה בבתי כנסיות:

יד (ל) עיירות א"י הסמוכות לספר מושיבין עליהם נאמן כדי שלא יפרצו עכו"ם ויבזו פירות שביעית:

טו (לא) (מותר להשכיר בהמתו לנכרי בשביעית. ושדהו אסור להשכיר לנכרי אלא בהבלעה דהיינו שמשכיר לו לשבע שנים בשבע מאות וזו) (מהר"י מטראני ח"ב סי' נ"ב):

כד כיצד נוהגים בפירות שביעית וקדושתם ואכילתם וכו' י"ט סעיפים

א (א) פירות שביעית ניתנו לאכילה ולשתיה ולטיבה ולהדלקת הנר ולצביעה. מפי השמועה למדו תהיה אף להדלקת הנר ולצבוע בה צבע:

ב (ב) לאכילה ולשתיה, כיצד לאכול דבר שדרכו לאכול ולשתות דבר שדרכו לשתות כדון תרומה ומעשר שני:

ג (ג) ולא ישנה פירות מברייתן כדרך שאינו משנה בתרומה ומע"ש. ד (ד) דבר שדרכו לאכול חי לא יאכלנו מבושל. ודבר שדרכו להאכל

מבושל

אבל גוי שקנה קרקע בא"י וזרעה בו פירותיו מותרין ואין דין שביעית נוהג בהן בין להקל בין להתמיר שהרי אין הדבר הפקר לפוטרו ממעשר שהרי בדמים קנה כו' ולא זכה מן ההפקר הלכך ל"ש פירות ו' שנכנסו לו' או של ז' עצמה או של ז' שנכנסו לח' כיון שלקחן מיד הגוי וגמרו ישראל חייבין בתו"מ כשאר השנים אבל לענין מעשרות נראה שיש חילוק שאם הם של שנה ו' שנכנס לו' יפריש מ"ע כדון ו' ואומר לעניים אני בא מכה הגוי. ואם הם פירות שהגיעו לעוה"מ בו' אין כאן לא מ"ע ולא מ"ש שלא נתחייבו באלו אלא בשאר השנים. ואע"פ דחייב להפריש תרומה ומעשר ראשון. לפי שאין אלו תלוים בשנים. וכיון שאין הדבר הפקר ראוי לחיבו. אבל מע"ש תלוי בשנים. ואם ינהוג בשל גוי לא ידענא אם מ"ש או מ"ע, כללא דמילתא אין הפרש בין שנה זו לשאר השנים כו' ע"ש. הרי פסק בפשיטות כפסק מרן רק נסתפק אם מ"ע או מ"ש. וכבר פסק הכו"פ ומרן ורמ"א דמפריש מ"ע, ובימי מרן לא נתגלה תשובתו. ומי לנו גדול כמו הגאון הרדב"ז שהי' בימי מרן והמבי"ט והכריע כפסק מרן. והלכה כדברי המכריע דשל גוים פטור משביעית וחייב בתו"מ רק בפירות שדות של ישראל ודאי חייב לשמור כל הלכות שביעית המפורש בהלכותי' והשי"ת יראנו מתורתו נפלאות: (ל) עיירות תוספתא פ"ד דשביעית: (לא) מותר כו'. כ"כ מהר"י מטראני בתשובתו ח"ב סי' נ"ב וז"ל, ולענין שכירות דבהמות לעכו"ם כי יחרוש בבקרים בשביעית לא תבעי לן דשרי, שאין אדם מצוה על שביית בהמתו בשביעית כדרך שהוא מצוה בשבת. ועכו"ם נמי אינו מצוה על שביית הארץ בשביעית שיהא אסור משום מחזיק ידי ע"ע כמו שאסור למכור לישראל החשוד דעכו"ם לאו בר חיובא הוא ושרי. כי תבעי לך אם מותר להשכיר שדהו לעכו"ם בלא טעמא דארנונא. ונראה דבהבלעה שרי ואע"פ שבשנה שביעית עצמה לא שייך הבלעה מ"מ כשהשכיר לו לשבע שנים בשבעה מאות זוז שרי ולא דמי למשכיר תנור ורחיים שלוקח ריוח יום יום. דהכא כיון שהשכיר לו לשנים מרובות אם יוביר ולא יעביד בחד שתא מינייהו משלם במיטבא דאורחא דמילתא היא שאינה זורעה שנה אחר שנה שמא תכחיש, אלא כאותה ששנינו הופך שער שתי שורות לכאן וזורע את הבור. נמצא שכשהוא נוטל שכר שדהו לאו שכר שביעית הוא נוטל אלא שכר שאר השנים. והא דאמרינן בפי' המקבל המקבל שדהו מחבירו לו' שנים בשבע מאות זוז אין השביעית מהמנין. התם בישראל קתני דמידע ידע שאין דרך ישראל לעבוד בשנת השמטה וה"ל לשש שנים אבל לגבי נכרי השביעית מן המנין ודרך הבלעה שרי. וכן מצאתי לר' אבא מארי זצ"ל בתשובה שהתיר להשכיר שדהו להבלעה על ידי שנים אחרות עכ"ל ועמש"ל בס"ק כ"ט:

כד. א) פירות כו' ולצביעה כו'. פ"ח דשביעית מ"ב שביעית ניתנה לאכילה ולשתיה ולטיבה והדלקת הנר. ובמתני' שם וממין הצובעין כו' יש לו שביעית כו', הצבע צובע לעצמו כו' ובסוגיין

בירושלמי שם צבועין לאדם מנין שיהא עליהן קדושת שביעית. נשמיענה מן הדא לכם כל שהוא צורך לכם. ותני עלה כגון אכילה ושתיה וסיכה וצביעה כו'. ר' יוסי בשם ר' לא שמע מן הדא תהי' אף להדלקת הנר ולצבוע בה צבע. ולא נמצא מאבד את אוכלי אדם. (דס"ד כל פירות שביעית מותר לצבוע בהן והיאך מאבד אוכלי אדם) אלא בצבועין לאדם (ומדכתיב תהי' שמותר לצבוע אלא שקדושת ז' חלה עליהן) א"ר מנא תפתר באוכלי בהמה לאדם, ולית את שמע מינה כלום. פי' לעולם צבועין לאדם אין ק"ש חלה עליהן. והא דמרבה מתהי' דמותר לצבוע היינו מאוכלי בהמה שבודאי ק"ש חלה עליהן ואפ"ה מותר לצבוע לצורך אדם כך הוא גי' רה"ג ופירושן. ובסוגיין דירוש' רפ"ח וז"ל אוכלי בהמה מהו לעשות מהן צבועין לאדם. מה אם אוכלי אדם שאין עושין מהן מלוגמא לאדם עושין מהן צבועין לאדם. אוכלי בהמה שעושין מהן מלוגמא לאדם לכ"ש שעושין מהן צבועין לאדם. ובת"כ פ' בהר פסקא ט' תהי' אף להדלקת הנר ולצבוע בה צבע והיא דרשא דהביא בירוש' דלעיל. ורבינו שכתב פירות שביעית כו' סתם באוכלי אדם ג"כ וכמש"ל סי"ב. וא"כ ודאי לימודו בעיקר ממ"ש ברפ"ז לכם כו'. ותני עלה כו'. וממ"ש ברפ"ח סתם אוכלי אדם כו' עושין מהן צבועין לאדם כו'. וממילא אידחייא דיהוייא דר' מנא תפתר באוכלי בהמה כו' ומיתוקם דרשא דת"כ. ובכ"מ ציין לירוש' רפ"ז דשביעית וחידוש הוא שלא הביא ממתניתין שהבאתי ובירוש' שם לא נזכר הדלקת הנר. ועל מ"ש מפי השמועה כו' אף להדלקת כו' ציין לת"כ פ' בהר והתימה למה לא הביא מזו הסוגיא דרפ"ז גופי', ואי משום דחוייא דר' מנא. א"כ גם מהא דת"כ לא מוכחא מידי דההיא גופא הוא מת"כ הנ"ל, ואפשר משום דרבינו בפירושו כ' במשנה ב' פ"ח ואמרו בספרא תהי' אף להדלקת הנר אף לצבוע בו צבע. ומשום דהוא דרשא מקרא נקט לה. ודחוייא דר' מנא לא חשיב לדיחוייא מדסתם בסוגי' דפ"ח דאוכלי אדם מותר לצבוע בהן. אלא דה"ל להביא פי' רבינו בהדיא: (ב) לאכילה כו' משנה ב' פ"ח דשביעית: (ג) ולא ישנה כו' בתרומה כו'. היינו כמ"ש בפ"א דתרומות ה"ב. והוא כאן בסעיף ד' תאנים כו' חוץ מזיתים וענבים, וז"ש כדרך שאינו משנה בתרומה ולכן לא חשיב הכא דסמך על מ"ש בה' תרומות שם. וסידרתי לקמן בסעיף ד' ולמד רבינו מדתנן במ"ב פ"ח קל מהן שביעית שניתנה להדלקת מוכח דמה דאסור בתו"מ ודאי אסור בשביעית ולכן לא הוצרך התנא למיתני בשביעית ומתורץ קו' ס' שע"צ ע"ש: (ד) דבר כו' ודבר כו'. נלמד ממ"ש בירושלמי בסוגיין ובפ"ב דמ"ש. ואין מחייבין אותו לאכול קניבת ירק (היינו ירק חי

כלי

בלי בישול שדרכו לשלקו) וכן הוא שביקש לאכול תרדין חיים כו'. וז"ש דבר שדרכו לאכול חי וכו' להאכל מבושל ושניהם נכללו בלאכול דבר שדרכו לאכול. וכמ"ש רבינו בפירושו ברפ"ב דמ"ש לאכול דבר שדרכו לאכול יש בו ב' ענינים שאין מטריחין אותו כו' פת המעופש. או יין שנפסד טעמו. (ו"ל דצ"ל תבשיל שנפסד כו' כמ"ש כאן וכ"ה בירוש' בסוגיין שם ושם) והענין האחר שאין לו לאכול דבר ממע"ש שלא כדרכו כגון האוכל ירקות בלי שלוקות או הפירות מבושלות וכיוצא וע"ש בכ"מ ולא זכר לפי רבינו במע"ש ובדאי דמסוגין למד. (ה) לפיכך אין כו'. כמ"ש בירושלמי חומרי בהמה שאין שולקין אותו. וכ"כ רבינו בהלכה י"א. וחזר ממ"ש בפירושו וז"ל וחומרי בהמה הוא שיהי' כמו מאכל בהמה שאין בהמה אוכלת אותו אלא כ"ז שנמצא אותו המין בשדה להיות השדה עכ"ל, ועכ"מ: (ו) ואינו

מבושל אין אוכלין אותו חי (ה) לפיכך אין שולקין אוכלי בהמה (ו) ואינו מטפ"ל לאכול תבשיל שנפסד (היינו שעברה צורתו שעבר עליו לילה אחת דפוגמת בלינת לילה א') והפת שעייפשה כדרך שאינו אוכל בתרומה ומעשה (ז) ואין מחייבין אותו לאכול קניבת ירק מה שפוסקין מן הירק. וכן אם בקש לאכול תרדין חיים או לכוס חיים חיות אין שומעין לו. כיצד דבר שדרכו לשתות, אין מחייבין אותו לשתות אנגרון שהוא מי סילקא ולא אכסירון מים של כל השלקות ולא יין בשמרים. החושש בשינוי לא יגמע בהן חומץ ופולט אבל מגמע ובולע ומטבל כל צרכו ואינו חושש החושש בגרונו לא יערענו בשמן אבל נותן שמן הרבה לתוך אנגרון ובולע:

ד ט) תמרים של שביעית מותר לחבצן ולקבצן כעגול הדבילה ואסור לעשות מהן שכר (י) תאינים של שביעית אין עושים אותם דבילה, אבל עושים אותם גרוגרות (יא) ומפרידין רמונים לעשות סרד. וסוחטין ענבים לעשותן צמוקים. (יב) וכן אין עושין תמרים דבש ולא תפוחים יין ולא פירות הסחיו חומץ חוץ מזהים וענבים בלבד. עבר ועשה האוכל משקה ה"ז שותיהו:

ח יג) אין נותנים דבילה וגרוגרות לתוך המוריים מפני שהוא מאבדן, וי"א דאם אינו סוחטן מותר (ר"ש) אבל נותנים את היין לתוך המוריים (ד) ויין של שביעית שנפל לתוך המוריים צריך לבער (טו) ונותן אדם דבילה וגרוגרות לתוך התבשיל כדרך שנותנין את התבלין ולא יסחטם להוציא מהן משקין, ובתבלין מותר מפני שהוא מלאכתן בכך (טז) ואין עושין את היין אלונתית (יז) אבל מערבין יין ודבש ופלפלין וכיוצא באלו לאכלן:

ז יח) אין מבשלין יין של שביעית מפני שהוא ממעיטו. וי"א דמותר לבשלו מפני

מטפ"ל כו' שנפסד כו'. בסוגיין בירושלמי ובתוספ' רפ"ו דשביעית וברפ"ב דמ"ש שעברה צורתו. וכ' הר"ש שעברה לילה א' וז"ש בהגהה היינו שעברה כו': (ז) ואין מחייבין. כו'. הכל בירושלמי שם ושם ורבינו השמיטו. וכללו בתבשיל שנפסד ופת שעפשה. וכיון שבגמ' ביארו הכל צריך לבאר בהלכה וכן בענין דרכו בשתי' וז"ש בהגהה עד ובולעו: (ה) החושש כו' לא יערענו כו' משום דהראוי לאדם אין עושין ממנו מלוגמא. ולכן לא יערענו פי' דמשהא בתוך גרונו בלא אנגרון או שבולעו בלא אנגרון שהוא ניכר דלרפואה אלא נותן לתוך אנגרון שהוא מיא דסלקא ובולע. ר"ל ע"י אנגרון מותר לבלוע לשיטת תוס' ושאר פוס'. ולשיטת רש"י בלא אנגרון אסור להשהותו ולבלוע. בעיני' בלא שהי' מותר וע' ברכות ל"ו א' ברש"י ד"ה לא כו' ובתוספ' ד"א לא וכו' ובטוש"ע א"ח ס' ר"ב סי"ד ובסי' שכ"ה סל"ב: ט) תמרים כו'. ברכות ל"ח א' האי תמרי של תרומה מותר לעשות מהן טרימא ואסור לעשות מהן שכר. והוא מסודר ברמב"ם פ"א מה' תרומות ה"ב. וה"ה בשביעית וכמש"ל בס"ק ג': י) תאינים כו' תוספתא דשביעית ספ"ו. ושם כ' להיפך אין עושין אותן גרוגרת אבל עושין אותן דבילה. ור"ה"ג הגיהה משום דדרכן בשאר שני שבוע לבאר שדרכי' עושין אותו עיגול דבילה. אבל מותר ליבשן על הגג ואינו גמר מלאכתן ממש והוא משום שינוי כמ"ש בכל הפרק: י"א) ומפרידין כו'. כ"ה בתוספתא שם וכתוב פרך וגי' ר"ה"ג פרך כלשון דאצל רמונין: י"ב) וכן אין כו' רמב"ם שם ס"פ בתרא דתרומות: י"ג) אין נותנין כו' מתני' פ' בתרא דתרומות ושם ברמב"ם: י"ד) ויין של כו' תוספתא פ"ו דשביעית וכת"ק: טו) ונותן כו' לתוך התבשיל. פי' דאינם אלא לתבלין ולמתק הקדירה. ולסחטן אסור משום דאינם עומדין למשקה. ותבלין מותר לסחטן משום דעומדין להטעים התבשיל בסחיטתן והוא בתוספתא שם. וכ"ה בירוש' בפ' בתרא דתרומות ומש"ש לתוך המוריים ט"ס וצ"ל כמו בתוספתא דשביעית. ובר"ש כ' דאם אינו סוחטן מותר כמ"ש בירוש' נותן אדם דבילה למוריים כו'. וזהו וי"א שסידרתי. אבל בתוספתא פ"ו דשביעית מפורש לתוך התבשיל. וכ"מ שם כל הסוגי' לתוך קדירה כו' תבלין בקדירה כו'. ולכן לא זכר רבינו בתרומות היתר לתוך המוריים ככה"ג דאינו סוחטן, וכן בשביעית השמיט משום דשוה לתרומה. ויותר נראה דט"ס בירוש' דתרומות כי היכי דלא לפלוג אתוספתא דשביעית שהכל בסוגי' אחת ואתם מתני' דתרומות שם: טז) ואין כו' אלונתית כו' תוספתא שם. ובשבת ק"מ ע"א מפרש יין ישן ומים צלולים ושמן אפרסמין שעושין לרפואה. ואסור לעשות למלוגמא מן הראוי לאדם: י"ז) אבל מערבין כו'. רמב"ם בפ"א דתרומות והוא בפ' בתרא דתרומות אבל עושין את היין יינמולין ומפ"ו בשבת ק"מ יינמולין יין דבש ופלפלין, ופ"ו המשניות כ' שמן ויין כו' וט"ס מ"ש שמן. וכ"ה בר"פ בתרא דמע"ש אבל מפטם הוא את היין ומדמות בתרומה ומעשר שני ודאי דמותר בשביעית מדתנן בפ"ח דשביעית ק"ל מהן שביעית שניתנה להדלקה ואי אסור לפטם בשביעית א"כ קל תרומה ומע"ש משביעית בזה ורבינו השמיט בפ"ה דשמיטה ה"ו גם כשכתב ולא יפטם השמן ולא כ' בדין היין. והנה בפ"ח דשביעית בירושלמי סוגי' מפורשת בתר סוגי' דלאכול דבר שדרכו לאכול. וז"ל מהו לפטם יין של שביעית. נשמענה מן הדא קל מהן שביעית שנתנה להדלקת הנר הד"א שהוא מותר (דמשמע ל"י דלכל מילי קל שביעית מתו"מ. וגבי תו"מ מותר לפטם. ואי אסור לפטם בשביעית נימא קל תו"מ משביעית שמותר לפטם בהם. ומקשה) והתני' אסור (ר"ל בשביעית וסותר לדמשמע מתני', ומשני) א"ר אלעזר דר' יהודה היא דר"י מתיר מפני שהוא משביח, פי' דמתניתן דהכא כר"י דס"ל ברפ"א דתרומות דמותר לבשל יין של תרומה מפני שמשביחו. וה"ה לפטם מותר, וא"כ גבי שביעית נמי מותר מדלא קאמר קל מהן מע"ש דבמ"ש לכ"ע מותר לפטם וברייתא דתני אסור גבי שביעית אתיא כרבנן, ובאמת קל מהן מע"ש שמותר לפטם ובשביעית אסור כמו בתרומה כך פי' ר"ה"ג ומוכרח פשט הגמרא כן ותמי' לי טובא לשיטת הרמב"ם דפסק אין מבשלין יין של תרומה כמ"ש בס"ו והוא כת"ק דר"י א"כ הלכה כברייתא דתניא בשביעית אסור וכן בתרומות בהא מדמי להו אתרדי. והיאך פסק בשתי הלכות פסוקות דמותר לפטם בתרומה ואסור לבשל יין כו' וסותרי אתרדי ועין בס"ק י"ח ויבואר שם דין זה: י"ח) אין מבשלין כו' ממעיטו כו' וי"א כו' הוא מתני' בר"פ י"א דתרומות אין מבשלין יין של תרומה מפני שהוא ממעיטו. ר"י מתיר מפני שהוא משביחו ופסק רבינו כסתמא דת"ק. אבל צריך הדבר לפני ולפנים לעיין בעומקא של הלכה, ואע"פ שכבר ביארה ר"ה"ג בביאורו לש"ע א"ח ס' רע"ב ס"ק י"ג עדיין יש לי לדון בזה. ואעתיק לשון הירושלמי בפ"ב דתרומות וכ"ה בר"פ בתרא שם ובפ' אין מעמדין בירוש' ובפ"ב שם על מתניתן ותורמין זיתי שמן על זיתי כבש כו'. ויין שאינו מבושל על המבושל ולא מן המבושל על שאינו מבושל. אמר בגמ' א"ר יוחנן דר' יהודה היא דר"י מתיר מפני שהוא משביחו. וא"ר יוחנן

מפני שהמבוסל יותר טוב יט) ואין כובשים בצלים של שביעית בחומץ של שביעית מפני שמפסיד החומץ (כ) ואצ"ל בצלים של שאר שני שבוע בחומץ של שביעית. (כא) אין מערבין תבואה בקטניות כאחד (כב) אבל מערבין שומשומין בעדשים וכל דבר שיתפרש זה מזה כשכוברין אותו מערבין, ומשחרבה יהודה התחילו לערב תבואה בתבואה וקטניות בקטניות אבל לא תבואה בקטניות (כג) ולא קטניות בתבואה:

ז (כד) כדרך שמרקדין את הקמח בחולין כך נוהגין בשביעית. מרקד לאכול ומשליך את המורסין, הרי שרצה לעשות סולת מנופה בנפות הרבה עד שיוציא קב או קביים מן הסאה לא ישליך את השאר מפני שהוא ראוי לאכילה אלא יניחוהו במקום המוצנע ועיין בהלכות תרומות פרק י"א:

ח (כה) פירות המיוחדין למאכל אדם אין מאבילין אותן לבהמה לחיה ולעופות. הלכה הבהמה מאליה לתחת התאנה ואכלה אין מחייבין אותו להחזירה שנאמר ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול:

ט (כו) לסיכה כיצד לסוך דבר שדרכו לסוך, לא יסוך יין וחומץ אבל סך הוא את השמן ולא יפטם את השמן (כז) ואם עשה היין אלונתית (יין ישן ומים ושמן אפרסמון) ואת השמן ערב, סך את השמן ואין סך יין שהשמן דרכו לסיכה ויין אין דרכו לסיכה (כח) ולוקחין שמן ערב לסיכה מכל

מקום

ממנו שגרוע הוא. אבל אי היה ס"ל ממדתו ור"י לא ס"ל כת"ק כיון שמשביחו א"כ לכ"ע הוא טוב אלא דת"ק חייש למיעוט מדתו ור"י לא חש לזה א"כ גם לבעלים מותר לתרום ממנו וכ"ש דלא הוה לומר לר' יהודא למיחש בכה"ג. ולכן ר' יוחנן דס"ל ממדתו אמר מוחלפת כו' ע"ש. וכ"מ בלשון הירוש' דכפל גם לדר"א בהוכחתם. ונ"ל דפי' מוחלפת ג"כ צ"ל דלא כתוס' דאי ס"ל מוחלפת בפ' בתרא א"כ קשה גם אי ס"ל לר"י כת"ק הא עכ"פ הוא משובח לפירוש דמדתו וא"כ למה אין תורמין ממבוסל כו' כנ"ל. אלא ר"ל ר"י החליף לשיטתו הכא בפ' שני וס"ל דמבוסל גרוע הוא ובאמת לא פסקינן כוותי' ומותר לתרום ממבוסל רק לבשל אסור כרבנן מפני שממעטו ממדתו ומפסיד תרומה. ולשיטתו ניחא יותר סוגיין דשביעית בפיתום יין דשביעית דר"א דתירץ שם דמתני' כר"י לשיטתו אויל דס"ל בכהן התיר ר' יהודא דמשביחו אצלו חשוב טוב וכן ביין שביעית כל אחד מותר לבשל יין שלו בשביעית ולא מיקרי הפסד. משא"כ לר' יוחנן דס"ל מוחלפת השיטה וליתא לדר"י ור"י ס"ל דמבוסל גרוע ואסור לבשל ולתרום א"כ א"א לאוקמי' למתני' דשביעית כר"י אלא דס"ל לר' יוחנן דל"ד פיתום לבישול דשיטתו ממדתו ובבישול נחסר אבל לא בפיתום וברייתא דס"ל יאסר ס"ל דדמי פיתום לבישול ואם אסור לבשל אסור לפטם והלכה כמתני'. ור"א ס"ל דשוה פיתום לבישולו לא קי"ל כוותי' ובסיומא דסוגיין גרס רה"ג מתני' פליגא על ר' יוחנן אף מהמבוסל על שא"מ. וכ"ש משאינו מבוסל עה"מ. ונ"ל משום דבתוספתא פ"ד דתרומות תני תורמין יין שאינו מבוסל עה"מ ולא המבוסל על שא"מ רשב"ג אומר אף מהמבוסל. ולכן היפך רה"ג שפיר. והקושי' לר' יוחנן דס"ל ממדתו ולכ"ע מבוסל משובח וא"כ רשב"ג דהוא בר פלוגתי' דר"י בזה כרבנן הא אף מהמבוסל וכ"ש כו' א"כ מבוסל גרוע. וא"כ משמע דפי' דת"ק דר"י מפני שממעטו היינו משותיו. וע"ז תירץ ר' יוחנן לא תני אף. ומזה יש להביא רא"י לשיטת גי' רה"ג מדלא אמר בגמ' מתני' פליגא על ר"י וריש פליגא דס"ל ג"כ משותיו כמו ר"י לגי' הספרים. אע"כ דר"י ס"ל ממדתו ומזה סיוע לפסק התוס' דתורמין ממבוסל על שא"מ דחזינן רשב"ג ס"ל דתורמין והוא כפי' דהחליף ר"י ות"ק בפ' בתרא וכרשב"ג קי"ל דהוא כרבנן. יצא לנו לפסק של הלכה לשיטת התו' מותר לבשל ולפטם יין של תרומה ותורמין ממבוסל של שא"מ. ולשטית רה"ג מותר לתרום ממבוסל לפי מה דק"ל כר"י דמתני' דפ"ב כו' יהודא דחזר בו. ואנן קי"ל כרבנן דס"ל המבוסל משובח וכרשב"ג קי"ל תורמין ממבוסל כו'. אבל אסור לבשל יין של תרומה דהלכה כת"ק דאסור לבשל יין כו' שממעטו ממדתו רק לתרום מותר ממנו דהא לפי מדה תרום ולפטם יין של תרומה מותר לפי מה דקי"ל כו' יוחנן וכמש"ל. ודעת רה"ג הוא המכריע והלכה כדברי המכריע. ותמי' שלא הגי' רמ"א בסי' של"א דפסק בש"ע ואין תורמין ממבוסל כו' דעת התו' ורשב"א וכן בסמ"ג כ' ג"כ דעלו"י עליי' לכ"ע וזהו מהשמטות ואבאר בחלק שני בס"ד: (ט) ואין כובשין כו'. לשון רבינו בפ"א דתרומות מתוספתא פ"ט דתרומות: (כ) ואצ"ל כו'. כ"ה לשון התוספתא ורבינו השמיט זה: (כא) אין כו' תוספתא סוף תרומות: (כב) אבל כו'. בתוספתא שם. ור"ל משום שאין נפסדין שהן הכל מין אחד קטניות וגם יכולין להתפרש כשישברם ורבינו השמיטו: (כג) ולא קטניות כו'. בתוספתא שם ור"ל אפי' מעט קטניות בתבואה כדרך המתערב בעיקר ורבינו השמיטו: (כד) כדרך כו'. שם במתניתין דסוף תרומות. (כה) פירות כו'. תוספתא פ"ה דשביעית. ומ"ש רבינו ואכלה צ"ל ואוכלת מדאמר אין מחייבין אותו להחזירה ולשון התוספתא שם אם הלכה הבהמה מאליה לתחת תאנה ואוכלת בתאנים. לתחת החרוב ואוכלת בחרובין אין מחייבין אותו כו'. ורבינו קיצר בלשונו מהתוספתא ודריש הקרא ולבהמתך כו' להם בעצמם מאליהם תהי' לאכול אבל לא יתן להם בידים: (כו) לסיכה כו'. פ"ח דשביעית ומ"ש ולא יפטם כו' תוספתא פ"ו דשביעית ובירוש' פ"ח שם: (כז) ואם עשה כו'. בתוס' דשביעית שם. (כח) ולוקחין שמן ערב כו'. בירושלמי פ"ח כ' אין מפטמין שמן של שביעית. אבל לוקח הוא שמן ערב שביעית ואינו חושש והמפרש פי' שם שמן של ערב שביעית ולא חיישינן שמא יתן לו של ז' וטעה בסוגיין. ורה"ג הגיהה ע"פ התוספתא דפ"ו דכ' אין מפטמין כו' אבל לוקחין שמן ערב לסיכה מ"מ. וצ"ל בירוש' שמן ערב בשביעית מ"מ ואינו חושש ר"ל דאינו חושש שמא משביעית הוא. וז"ש בירושלמי ר"א סבר מימר אפי' מן החשוד. ור"ל דזהו מ"מ וא"ר יוסי לא אמרו אלא בשאינו יודע אם חשוד אם אינו חשוד, הא דבר בריא שהוא חשוד אסור. וז"ש כאן ואפי' כו'. אבל כו' ועיין יו"ד סי' קי"ט ובש"ך

מקום בשביעית ואפי' שאינו יודע אם הוא חשוד אבל אם יודע שהוא חשוד אסור לקנות ממנו (כט) סך אדם שמן על מכתו ובלבד שלא יטול במוך ויתן ע"ג מכתו. החושש את ראשו או שעלו בו חטטין סך בשמן של שביעית. (ל) ולא יסוך במרחץ אבל סך הוא מבחוץ ונכנס:

י (לא) שמן של שביעית אין הוסמין בו תנור וכיריים ואין סכין בו מנעל (סנדל לב) ואין סכין אותו בידים טמאות, נפל על בשרו משפשפון בידיו טמאות ולא יסוך רגלו והוא בתוך מנעל וסנדל. אבל סך הוא רגלו ולובש המנעל (או הסנדל) וסך גופו ומתעגל ע"ג קטבלייא (חדשה ואע"פ שהן ניסוכין אינו חושש. לג) אבל לא יתן שמן ע"ג טבלא של שיש להתעגל עליה מפני שמאבדו. (לד) שמן של שביעית נותנין אותו לגרדי האורג לסוך בין אצבעותיו ונבלע בגופו וסיכה הוא כשתי' בכל מקום. אבל אין נותנין אותו לסורק שנותנו בצמר ומאבדו:

יא (לה) להדלקת הנר כיצד, שמדליק את הנר בשמן שביעית עצמו (לו) מכרו ולקח בו שמן אחר או שהחליף שמן בשמן שניהם אסורין בהדלקה שאין מדליקין בדמו שביעית (לז) וי"א דאם מכר שמן של שביעית ולקח בו שמן אחר או החליף בו שמן אחר מותר להדליק בו כמו בשמן הראשון, אלא אם מכר יין או ד"א שאין ראוי להדלקה ולסיכה ולקח בו שמן, או שהחליף שמן ביין או יין בשמן שניהם אסורין בהדלקה וסוכה וזילוף דנותנים עליו חומרי שניהם, כיצד עושה מחליף שניהם בשל חולין ואז מותר היין בזילוף והשמן בהדלקה. (לה) ולא יתן השמן בתוך המדורה אלא מדליקו בנר:

יב (לט) לצביעה כיצד, דברים שדרכן לצבוע בהן אע"פ שהן מאכלי אדם צובעין בהן לאדם. אבל אין צובעין לבהמה מפירות שביעית אפילו מאכלי בהמה (מ) שאין קדושת שביעית חלה על צבעי בהמה:

וכן

שכתבו בפ"א דתרומות: (לד) שמן של שביעית כו'. תוספתא ספ"ק דדמאי והביאה הר"ש ז"ל בפ"ק דדמאי, ופירש דגבי שביעית כתיב לאכלה ולא להפסד הלכך לסורק אסור לגרדי מותר דסיכה כשתי' כדאמרין ביומא דף ע"ו. וכן הביא רבינו בה' מעשר פ"ג הי"ו לענין דמאי מהני טעמי. והראשון כתב שם שאינו סך לצורך המלאכה אלא כדי שלא תזיק לו האריגה והוי הנאת עצמו דהא ביומא שם לא אמרינן אלא סיכה דתענוג דמי ש"ל חטטין סך כדרכו ואינו חושש. וסיכה דהכא לאו לתענוג אלא שמא להנאת עצמו כו' כנ"ל ע"ש. ולי נראה דלק"מ דבשביעית התירו ג"כ למי שיש חטטין בראשו לסוך הרי דכל שאינו להפסד רק שהולך ונבלע בגופו ולא לאיבוד שרי וה"ב כן. והר"ש הביא רק סוגיין דלמד דסיכה הוא כשתיה, ולכן כל שמותר בשביעית מותר הכא וא"צ לומר שהוא כדי שלא תזיק כו'. (לה) להדלקת הנר כו'. מתני' פ"ח דשביעית קל מהן שביעית שניתנה להדלקת הנר: (לו) מכרו ולקח בו כו'. פשטא דלשון רבינו שמכר השמן של שביעית ולקח בזה שמן אחר או שהחליף כו', וז"ש ברישא בשמן שביעית עצמו. ולקחו מסוגי' דירוש' רפ"ז דשביעית אין להם ביעור ולדמיהן ביעור. רמ"א דמיהן מתבערין בכ"מ א"ל להן אין ביעור ק"ו לדמיהן. ובסוגיין הביאו הר"ש שם בלשון זה אמר להן ר"מ מחמיר אני בדמים מבעיקר שהשמן של שביעית מדליקין בו. מכרו ולקח בהן שמן אחר אין מדליקין. וטעמא משום דפרי ושמן מינכר ולא אתי לעשות בהן סחורה. החליף שמן בשמן שניהם אסורים כלומר להדליקן ושמא משום דמיחלפי אהדדי, והיינו דאמר בתר הכי כיצד הוא עושה מחליף שניהם של חולין כלומר שיתבערו דשניהם של חולין שהוחלף בשביעית כו'. עיין בר"ש. ורבינו אזיל בשיטתו. והדברים תמוהים דלמה אם מכר שמן שביעית ולקח בו שמן אחר שיהי' אסור להדליק הא קי"ל בגמ' שביעית וכ"ה בסוכה מ' ע"ב אחרון אחרון נתפס ופרי ראשון אסור, ולמה במכר השמן של שביעית ולקח בדמיהן שמן אחר או החליף שמן בשמן שניהן אסורין. והר"ש הרגיש ובלשון שמא אמרן. ועמ"ש בס"י כ"ד ס"ז לקח בפירות שביעית או בדמיהן בשר כו' כאותן הפירות כו'. ור"ה ג"ג גרס הכי מכרו ולקח בו שמן אסור ומחק תיבת אחר הכתוב בר"ש. וכ"ה בירוש' שמן אסור ולא כתב אחר. וה"פ דשמן שביעית עצמו מותר להדלקה. מכרו לדברים אחרים כמו יין שביעית שאינם ראויין להדלקה ולקח בו שמן אסור כדמפרש טעמא שנותנין עליו חומרי שניהן, והא דסי' כ"ד ס"ז יצאו דגים ונתפס שמן היינו כשיצאו הדגים לחולין, ולכן לא מפ' הגמ' ברישא מכר יין ולקח שמן אלא באמצעיתא. היינו דקאמר מחמיר אני בדמים מן העיקר דאם הי' העיקר שמן מותר להדלקה משא"כ אם מכר פירות ז' ולקח בו שמן אסור, אבל באמת אם מכר שמן ולקח בו שמן אחר ודאי מותר להדליק בו דלא גרע מאם הי' שמן בתחילה, ר' אימי בשם ר"י החליף שמן ביין ויין בשמן שניהם אסורין דדבר שדרכו לסוך סכין להדליק מדליקין ושאינן דרכו אסור, ובכה"ג אזלינן להומרא כמו שהוא עכשיו יין. והשני אעפ"י שהוא שמן כיון שקודם הי' יין אסור השמן שהיא חילופו להדליק. כיצד הוא עושה ר' חזקיה בשם ר"י מחליף שניהם בשל חולין פי' תקנה שיוכל להדליק בשמן ולזלף ביין שיחליף שניהם בשל חולין דזה הכלל בשביעית אחרון נתפס ופרי עצמו אסור. היינו פרי דשביעית עצמו אבל מה שבא עליו איסורא דשביעית ע"י חילופו אז מחליף החליפין על דבר אחר והאחרון נתפס והראשון יצא לחולין. וה"נ חליפין דיין שהוא השמן כשמחליפו בשל חולין יוצא לחולין. ואח"כ מפרש מ"ש החליף יין כו' שניהן אסורין. וז"ש החליף יין בשמן כמה דתימר יין או סכין ומדליקין בו ודכותי' שמן אין סכין וא"מ בו. החליף עלין בלולבין כמ"ד עלין י"ל ביעור כן לולבין י"ל ביעור כו' ע"ש והאמת יורה דרכו דכן הוא השיטה דכן מפרש בעלין ולולבין ואוכלי אדם כו'. (לז) וי"א כו'. נתבאר בס"ק הקודם: (לח) ולא כו'. כ"ה בתוספתא פ"ו דשביעית שמן של ז' אין נותנין אותו לתוך המדורה והיינו משום שאין דרכו בכך והוי כמפסיד: (לט) לצביעה כו'. ירושלמי רפ"ח דשביעית והבאתי למעלה בס"י זה ס"ק א' ע"ש: (מ) שאין קדושת כו' שם בירוש' אוכלי בהמה מהו לעשות מהן צובעין לבהמה כמה דאת אמר באוכלי אדם שאין עושין מהן מלוגמא לאדם עושין מהן צובעין לאדם דכותה אוכלי בהמה שאין עושין מהן מלוגמא עושין מהן צובעין לבהמה. א"ר יוסי מה לאוכלי אדם שעושין מהן צובעין לאדם שכן צבועי אדם יש לו קדושה, נעשה מאוכלי בהמה צבועין לבהמה שאין עליהן קדושה

ובש"ך ס"ק א'. וברפ"ח שם. (כט) סך אדם כו' החושש כו' שם בתוספתא פ"ו דשביעית וירוש' ורבינו השמיט כ"ו. (ל) ולא יסוך כו'. בירושלמי פ"ח ותני כן אין סכין שמן שביעית במרחץ אבל סך הוא מבחוץ ונכנס. (לא) שמן של שביעית כו' חוסמין כו'. תוספתא פ"ו דשביעית וירוש' שם ותוספתא סוף תרומות. וכי' הכ"מ ופי' חוסמין שדרך למשוך אותם בעודם חדשים כדי לתזקם גם המנעל והעור מושחין אותו בעודו חדש לרככו וליתותו. ופי' קטבלייא עור ששוכבין עליו ומושחין אותו בעודו חדש. (לב) ואין סכין כו'. תוספתא דשביעית שם, ומ"ש ולא יסוך כו' תוספתא שם ושם. ומ"ש בידים טמאות פי' מסואבות אלא יטול ידיו ובפי"א דתרומות סידר רבינו גבי נט"י דין זה וכתב ואין סכין שמן תרומה בידים מסואבות כו': (לג). אבל לא יתן כו'. שם בתוספתא דשביעית ותרומות שם. ורשב"ג חולק שם משום שהשיש אינו בולע ואין זה מפסיד והלכה כת"ק דמ"מ נשאר מעט בטבלא שא"א לקנח בכל גופו. ורבינו השמיט זה משום

קדושה, ע"כ גירסת רה"ג, ובספרים שלפנינו ט"ס ש"כ אוכלי אדם מהו לעשות מהן צבועין לבהמה ומיותר מש"ש ודכוותה כו' והדבר למד מעניינו בהכרח וז"ש רבינו שאין קדושה כו' וכ"ה בירוש' פ"ו צבועין לבהמה מהו שיהא ק"ש חלה עליהן נשמיענה מן הדא עיקר הוורד ועיקר האגה ועיקר האוג אין בהם ק"ש ולכן אסור לעשות צביעה לבהמה אף מאוכלי בהמה. משא"כ לאדם שקדושה חלה על הצביעה ולכן מותר לעשות צבועין לאדם אף מאוכלי אדם: (מ"א) וכן מאוכלי בהמה. שם בירושלמי מפורש וכמש"ל בס"ק א' ע"ש. ורבינו השמיטו דכללו במ"ש אע"פ שהן מאוכלי אדם וכ"ש מאוכלי בהמה: (מ"ב) וכן מיני כו'. ירוש' שם מיני מלוגמאות מהו לעשות מהן צבועין לאדם מה אוכלי אדם שאין עושין מהן מלוגמא לאדם עושין מהן צבועין לאדם מיני מלוגמאות שעושין מהן מלוגמא לאדם לא כ"ש שיעשה מהן צבועין לאדם

(מ"א) וכן מאוכלי בהמה עושין מהן צבועין לאדם: (מ"ב) וכן מיני מלוגמאות שהן רפואות מותר לעשות מהם צבועין לאדם: י"ג (מ"ג) מיני כיבוסים כגון בורית ואהל (והלענונין) קדושת שביעית חלה עליהן ומכבסין בהן, (מ"ד) שנאמר והיתה שבת הארץ לכם לכל צרכיכם, אבל אין מכבסין בפירות שביעית ואין עושין מהן מלוגמא שנאמר והיתה שבת הארץ לכם לאכלה ולא למלוגמא ולא לזילוף ולא להקיא ולא למשרה ולא לכביסה:

י"ד (מ"ה) כלל גדול אמרו בפירות שביעית כל שהוא מיוחד למאכל אדם, (מ"ו) כגון חיטים תאנים וענבים וכיוצא בהן אין עושין ממנו מלוגמא או רטיה וכיוצא בו, (מ"ז) ואפילו לאדם, (מ"ח) שנאמר לכם לאכלה כל שהוא מיוחד לכם יהיה לאכלה ולא לרפואה וכל שאינו מיוחד למאכל אדם (מ"ט) כגון קוצים ודרדרים הרכים עושין מהן מלוגמא לאדם אבל לא לבהמה, וכל שאינו מיוחד לא לזה ולא לזה כגון הסיאה והאזוב והקורנית הרי הוא תלוי ג' במחשבתו הישן עליו לעצים הרי הוא כעצים, (ומותר להסיק בהן) ג"א לאכילה הרי הוא כפירות, ואם הכניסן למאכל בהמה אסור להסיק בהן (תוספתא פ"ה דשביעית), למאכל אדם ולמאכל בהמה נותנין עליו חומרי מאכל אדם שאין עושין מהן מלוגמא

ורבינו השמיט זה: (מ"ג) מיני כיבוסים כגון כו'. ירוש' פ"ו דשביעית מיני כביסות מהו שיהא עליהן קדושת שביעית נשמיענה מן הדא הלענונין והבורית והאהל יש לה קדושת שביעית פי' קדושת שביעית חלה על הכביסה ולפיכך מכבסין בהן וז"ש והלענונין, (מ"ד) שנאמר כו' לכל צרכיכם. תימה למה הכניס זה הכתוב בדברי רבנן והא ר' יוסי דרש כן המקרא ולא רבנן והיא סוגי' בסוכה מ' ע"א ובב"ק ק"ב אין מוסרין פירות שביעית לא למשרה ולא לכביסה ר' יוסי אומר מוסרין כו'. כמאן אזלא הא דתניא לאכלה ולא למלוגמא ולא לזילוף ולא לעשות ממנה אפיקטוזין כמאן כו' יוסי דאי כרבנן הא איכא נמי משרה וכביסה ורבינו ודאי פסק כרבנן נגד ר"י וז"ש אבל אין מכבסין בפירות ז' כו'. ושם בגמ' מ"ט דת"ק דא"ק לאכלה ולא למשרה ולא לכביסה מ"ט דר"י א"ק לכם לכל צרכיכם ואפי' למשרה וכביסה. ות"ק הא כ' לכם ההוא לכם דומיא דלאכלה מי שהגאתו וביעורו שוה יצא משרה וכביסה שהגאתן אחר ביעורן ופרש"י שם ד"ה ולא לכביסה לכיבוס בגדים ביין של ז' משרה וכביסה הגאתן אחר ביעורן שמשעה ששורה הבגדים או הפשתן ביין שעה א' נתבער ואבד לו והגאתו אינו עד כו'. ושם בב"ק לשובנו שנתקלקל היין תיכף והגאתו עד ג' או ד' ימים שיהא שרוי ע"ש. וא"כ רבנן ס"ל לכם דומיא דלאכלה שהגאתו וביעורו שוה ולא לכל צרכיכם סתמא, ואיך כתב רבינו בדברי ת"ק קרא דלר' יוסי ובירוש' אין שום מקרא על זה, והכימ' כתב וז"ל, ואע"ג דבפרק לולב הגזול הקשו לרבנן דממעטי משרה וכביסה הא כ' לכם דמשמע לכל צרכיכם ותיצו לכם דומיא דלאכלה שהגאתו וביעורו שוה יצא משרה כו'. יש לומר שלא אמרו כן אלא בפירות דשייך לאכלה אבל מיני כביסות דלא שייך בהם לאכלה שפיר מתרבי מלכם אע"פ שהגאתם וביעורם אינם שוה עכ"ל. ולא נהירא דהא חזינן עצי הסקה דלרבנן אין ק"ש חלה עליהן מפני שאין הגאתן כו' ועי' תוס' בב"ק ק"ב א' ד"ה הג"ג כו'. ועוד י"ל כו' אסור להסיקו כו' אעפ"י שאינו בר אכילה לא מתרבי מלכם ואדרבה, ובסוגיאן צבועין לבהמה כגון עיקר הוורד כו' ועיקר האוג אין בהן ק"ש. ועוד שם בשמים כו' ולא מתרבי מלכם. ונלפע"ד דע"כ ס"ל לרבינו דמיני כביסות כגון אוהל ובורית ביעורן והגאתן שוה מדהתירן בירושלמי ולא צבועין לבהמה ולא יפלוג על הבבלי דס"ל לרבנן דפסק כוותיהו דרשא דלכם דומי' כו' רק דס"ל דה"ט דמשרה וכביסה אין הגאתן וביעורן שוה היינו בפירות כמו ביין מה"ט דפירש"י שהיין נתקלקל תיכף והגאתו עד שיהא שרוי, אבל בבורית וכיוצא שעומדין לכך אינם מתבערים עד גמר שרייתם וליבונם ומשעה שמתחילין להוציא הזוהמא מתחיל ביעורן והגאתן שמתלבן בפשתן כמו שפירש"י גבי מיני צביעה בב"ק שם. ועי' תוס' סוכה ד"ה יצאו כו'. ובקונטרס פ"י במיני צביעה בשעת רתיחת היורה כלה השורש וקולט הצבע בבגד והגאתו וביעורו שוה כו' ע"ש, וכמ"ש בירוש' בסוגיאן גבי צבועין לאדם דקדושת שביעית חלה עליהן מקרא דלכם לכל צרכיכם. וע"כ כפירש"י דצבועין הגאתו וביעורו שוה וכן מיני כיבוסין. ושיטתו בגמ' שם ושם דפריך ות"ק הא כ' לכם לכל צרכיכם אף למשרה כו' ומשני ע"ז ות"ק ההוא לכם כו' ר"ל דמרבין אף משרה היינו מי שביעורו והגאתו שוה היינו כביסות דאהל יצא משרה וכביסה שאין הגאתן וביעורן שוה היינו במשרה דאירינן בה. וא"כ לפום זה לרבנן נמי ס"ל דרשא דלכם לכל צרכיכם ככה"ג דהוי דומי' דלאכלה דהיינו מיני כביסות אהל ובורית כו' ולכן סמך רבינו קרא זה בדבריו. שהם לת"ק שאין דרכו לסדר מקרא מה שלא נזכר בגמ' כלל: (מ"ה) כלל גדול כו'. מתני' רפ"ח: (מ"ו) כגון חטים ותאנים כו'. תוספת רבינו. וז"ל בפירושו לעיסת המאכל שאפשר שילעוס מן החטים או התאנים לעיסה אחת לשום ע"פ מכה או שחין והענין המבורר מכל זה ממה שאמר ולא למלוגמא שלא יעשה מפירות ז' לא תחבושת ולא רטיות כו'. וז"ש חטים כו'. או רטיה כו'. (מ"ז) ואפי' לאדם. ובמתני' אין עושין ממנו מלוגמא לאדם ואצ"ל לבהמה ורבינו כללו במ"ש ואפי' כו': (מ"ח) שנאמר לכם לאכלה כל כו'. וכ"כ בפירושו לכם לאכלה. ר"ל הדבר שהוא לכם למאכל אדם בלבד יהי' לאכלה ולא למלוגמא. ושם בד"ה וכל שאינו מיוחד למאכל אדם כו' שנאמר לכם לאכלה המיוחד לכם הוא שיהי' לכם לאכלה בלבד וזולתו לאכלה ולמלוגמא עכ"ל. לכאורה מאין לקח דרשא דקרא זה ככה"ג, דבבבלי שם בסוכה ממעט מלאכלה, ונ"ל דרבינו גרס בסוגיאן בירושלמי כג"י ספרים שלפנינו ברפ"ח וכג"י הר"ש, וז"ל שם בעי רבנן קומי' ר"ז אוכלי אדם ואוכלי בהמה. היו בפרשה מאי חמית מימר אוכלי אדם אין עושין מהן מלוגמא ואוכלי בהמה עושין כו', א"ל והיתה שבת הארץ לכם לאכלה מיעט אוכלי אדם אין עושין מהן מלוגמא, ומיעט אוכל בהמה. (פי' דפריך ונמעט אוכלי בהמה ג"כ מדכתבי' ולבהמתך לאכול ומשני) א"ר בון ב"ח כל מדרש שאתה דורש ושובר מדרש ראשון אין זה מדרש. ופי' רבינו בזה דמדכתבי' לכם משמע דווקא בהמיוחד לאדם דהיינו לכם הוא דמעט ולא למלוגמא אבל לא באוכלי בהמה ואי נדרוש מיעט באוכלי בהמה על מלוגמא א"כ שובר דרשא דלכם. (מ"ט) כגון הקוצים והדרדרים שינה רבינו ולמדו מרפ"ז שכתוב במתני' ומאכל בהמה החיטים והדרדרים. ג' במחשבתו הגם דמתני' כ' לבסוף חישב לעצים כו' כעצים כגון הסיאה כו' הקדים רבינו כלשון ירוש' שאכתוב בס"ק נ"א: (נ"א) לאכילה הרי הוא כפירות. אינו

הלכות שמיטה ויובל פרק ה

קבט

(ריד) הסמוכות לספר (רטו) מושיבים עליהם נאמן * כדי שלא יפוצו עכו"ם (רטז) ויבזו פירות שביעית:

פרק חמישי

א (א) * פירות שביעית (ב) ניתנו לאכילה ולשתייה (ג) ולסיכה ולהדלקת הנר

בבאור ההלכה

משום דנפחיה לרין שינוי דכחין כפ"ה מ"ו ובסוריא ח"ט שינוי והנה לפי הר"ש ז"ע מאי עניי אי מותר לטחון הרי גבוי אין שיך מקייע רדי עוברי עברה שאין מלווה ע"ז ובחור"א סי' ג' סק"ב משמע דגם להר"ש מיירי גם בעלפוט בלי שינוי ע"ש ולפי"ו הסק"ד שבע"כ הצ"ע אם חיוב שינוי הוא על הצעלים שלא יבהו ופ"ו כשהעלים גוי מותר אם שהאסור על הפירות וא"כ בכל גוויי אסור וז"ל לפי דמייירי כאן בפירות שגדלו בשדה ישראל דע"כ עתה שזכה בו גוי ועליו אין אסורים של שביעית אפשר דמותר גם לישראל לסייעו בזה אבל כה"ג אם הי' בשרחל אע"כ שאין הוא הצעלים מ"מ אסור לו להרשות צעלות וא"כ נודאי אסור גם לישראל אחר לסייעו אבל גבוי מספקא לן וז"ע: * כדי שלא יפוצו גוים כו'. ע"ל בבב"א ה"ד שביארנו דלע"ג דפירות שביעית הפקר גם לגוי כמ"ש בירו' פאה פ"ו ה"א ה"מ כגון שהגוי יאכלנו דקין כגון שחינו או שימכרו לישראל אם שם צדמוהו יאכלנו שאסור להאכילו כמ"ש ר"ב רצנו כפ"ה ה"ג וכתוב"י ה"ה שם ה"ה שם הא"ח ללכ"ה ללכ"ה וללכ"ה וללכ"ה ואלו החיורי אלא בתושבו או שכירו או חסותו שמקום עליו דהוי כנני ביתי כמ"ש ר"ב רצנו שם נודאי יש למנוע משום קדושת פירות שביעית ורק בבב"א גוה"כ שאין למנועה דכתיב ולצדקתך ברו' כמ"ש ר"ב רצנו כפ"ה ה"ה וזע"ג שם בבב"א אסור להאכיל מחלל אדם מ"מ אין למנועה אם הלכה מחליה אבל גבוי דליכא פסוק נודאי יש למנוע שלא להפסיד פ"ש וזע"ג שיש איסור לגבול את שדהו כמ"ש ר"ב רצנו בבב"א ה"מ למי שמוחר לו לאכול ולא למי שאסור לו לאכול ונודאי גם גר מושב דקין כגוי לענין זה ומ"ש בתו"כ לחושבן מן הנכרי אין הכונה לגר מושב אלא לנכרי ומושב שאוכל כנני ביתו וכ"כ הר"ש משכן שם וכמ"ש בירו' הערל ה"א גבי תרומה מושב וסביר לא יאכל בו היינו גוי שלא נקנה לישראל בעד אלא מושב או שכיר דהיינו קנוי קנין עולם או קנין שנים אבל לא מל ועבל לשם עבדות. ויש להסביר יותר למה צבחה אם הלכה מחליה אין מונעין ממנה וזגוי מונעין ממנו מפני שצבחה אין הענין אלא מפני הפסק פירות שביעית ואם אין רחוי לאדם מחליטין אותו לנדיחה ובהפסק אין איסור אלא להפסיד ממש אבל אין חיוב בשמירתה וזכ"י בירו' פ"ט ה"א מחליטין הן אבדוין ואמרו שם פ"ו ה"א ה"ה קנינתא דירקא מסקין לה לאגורא והיא יבשה מגרמה וכ"כ בחור"א שביעית סי' י"ד סק"י ע"ש וכן אם הלכה מחליה ח"ל למנועה (ולדעת מרן אסור למנועה משום דמתמעל בשון וצבחה וז"ל) אבל גוי שגמרו מקרא לכס ולא לחתרים ואין הטעם משום הפסק אלא שהחורה הפקירה פירות שביעית כדי שיהא לכוזם לאכלה וכמ"ש ואלו חביוני עמך ולא צבילי גוים וזהו דההפסק הפקר לכוזם דמתמעל בשון ועטמה שלא יא' לך שום צעלות מ"מ יש איסור שגוי יאכלנה) ולכן יש למנוע הגוי מלאכלה כיון שהחורה חזרה נבדלו לכס ולא לגוים וכ"ל:

* פירות שביעית ניתנו לאכילה. ע"י דב"א שהבאנו דעת מרן שאין מנוה צבילת פירות שביעית (דלא כמג"א צדעת רמב"ן) וכונה הרמב"ן רק שהוא לאו הוצא מכלל עשה שלא יעשה סחורה וכן כונה הרשב"ן בפי' זהו הרקיע מ"ע ס"ו שעל הפסק עובר בעשה ולכן הפסק פירות שביעית לוקה מכת מדרונן שעבר על העשה ע"ש ועי"ש שדעת דגם בתרומה ומע"ש אין חיוב לאכלה אלא שם אכלם מקיים מנוה שחיי מביכרים עליה וינחה דבני שביעית חפ"י אם אוכלם אין מקיים מנוה שחיי לא ימניו ברכה צבילת פירות שביעית כמו שפ"ו צבילת תרומה וז"ל ע"כ ואלו חביוני עמך ע"ד ז' ולא חביוני את התרומה (ובתו"כ חביוני וכן בירו' ריש פרק יוה"כ פ' גס"י את התרומה ומע"ש) שהיא בקום אכול ולא קאמר שביעית ובפסחים ע"ב ז' ויבמות ל"ד ח' מנואר דאכול תרומה מיקרי טועה בדבר מנוה

דרך אמונה

לא ימכרו כל הארץ לגוי אדרבה נוח לנו לשמור את השביעית מלמכור כל הארץ לגוי (שעט) ומ"מ אותן שמוכרין ע"י עמלן ולא ע"י שליח אין לאסור פירוטחין בדיעבד חפ"י להחושבות לאסור ועבד: (ריד) הסמוכות לספר. לגבול ח"י והסמוכות לעירות של הגויים: (רטו) מושיבים עליהן נאמן. ר"ל שומר נאמן שישמור שהגויים לא יקחו פירות שביעית. (שפ) אבל צבאר עיירות לא היו מוויין גוים ואם מוויין גוים מותר להושיב גם שם שומר (שפ"ה) ואע"ג דפירות שביעית הפקר גם לגוים מ"מ מותר למנועם כדי שלא להפסיד לישראל (שפ"ב) וגם שאסור להאכיל פירות שביעית לגוי: (רטז) ויבזו פירות שביעית. לכן מנוה למנועם מזה ולא דמי לנדיחה ש"כ רצנו לקמן פ"ה ה"ה שם הלכה בבב"א מחליה ואלוכלת פירות שביעית אין חיוב להחזירה ויע"ש שגם אסור להחזירה שאני תחם דכתיב ולצדקתך ולחיה אשר צארך תהי' כל תבואתה לאכל. (שפ"ג) מותר להשכיר בביתו לגוי שביעית:

(א) פירות שביעית. (ח) וכן ירקות דלל מה שגדל שביעית יש בו קדושה שביעית (ג) ואפי"ו אם גדל ע"י כשפים (ג) ואם השרישו מעמלן דינן לענין שביעית כדינן לענין מעשר כפ"א ממעשר ה"ה א. (ד) אין פירות קדושתן בקדו"ש אלא המיוחדים למאכל אדם או למאכל בהמה או לנדיחת אדם (ה) כגון קליפי אגוזים וקליפי רמונים) או לעשות מטאטאות) וכל אלו אסורין בהסקה) אבל המיוחד להסקה או לנדיחת בהמה אין קדו"ש חל עליהן ואפי"ו לקטן לדבר הקדוש, ודבר המיוחד למשה או לכבושה יתבאר לקמן בזה"ע צע"ה, ודבר המיוחד לדבר הקדוש ולדבר שאין קדוש הולכין אחר מחשבת לקיטה כדלקמן הי"א ואם נלקט סתם ז"ע ואפשר שקדוש מספק ואפשר דאולי נתר תשמישו. (ו) ודוקא בגידולי קרקע גויה קדו"ש ולא בעפר אף שראוי לנדיחה וכן בגפריית אין ויהג שאינו גידולי קרקע, ולענין מיני צמחים יתבאר בפ"ו הי"ט צע"ה: (ב) ניתנו לאכילה. דכתיב לכס לאכלה ושחיה בכלל אכילה וסיכה בכלל שחיה. (ו) י"א שיש מנוה צבילת פירות שביעית אבל (ח) דעת החור"א שאין מנוה לאכלן ואין חיוב בקום להן אכולין ואין איסור להניחן שירקבו מעמלן (ט) ואסור לאכולן אכילה גסה שאין נהנה כלל דהוי הפסק: (ג) ולסיכה ולהדלקת הנר ולצביעה. ודוקא

ציון ההלכה

(שעט) חור"א שם סי' י' סק"ו (שפ) בזה מיושב מה שהעיר הרדב"ן וע"ל פ"ה ה"ג שהרדב"ן הסכים ג"כ שיש למנוע גוים מליקח משאר עיירות ואפי"ו אין לוקחין אלא מעט פירות: (שפ"ה) חור"א שביעית סי' י"ד סק"ד: (שפ"ב) עמ"ש כ"כ צב"ל לעיל הכ"ד: (שפ"ג) פה"ש בשם מרדכי"ט ח"ב סי' נ"ב אבל מה שבידו שם בשמו להחזיר להשכיר שדה לא הנחתי דהא אסור משום לא תחנם כמ"ש ביו"ד סי' קנ"א ס"ח: (ח) ומש"כ רש"י צע"ה י"ד ח' דקדושין ודלועין אין כהן קדו"ש כבר תמהו ע"ז בחום) ובכל הראשונים ובתוס' וי"ד ע"ז ס"ב ח' וז' וע"י נחמיה ע"ז ח"ד ח' שרובה (למדן) שיעט רש"י: (ג) מוספתא מעשרות פ"ג ה"ה המוטלת וע"י ע"ז ב' ז' (ג) מוספתא מעשרות פ"ג ה"ה וע"י בירו' שם פ"ה ה"ה לענין פסיון: (ד) חור"א שביעית סי' י"ג סק"י: (ה) מוספתא שביעית פ"ו ה"ב: (ו) וירושל' מלוה קנ"ח וממ"ג מ"ע קמ"ו וכן מנואר צבחת ז' א' נדה ס"ב ח' ע"ז י"ד ח' ע"ש בחום: (ז) מנילת אסתר דעת הרמב"ן: (ח) שביעית סי' י"ד סק"י: (ט) פורת הארץ פ"ח אות מ"ו:

* ולצביעה. מפי השמועה למדו תהיה (ד) אף להדלקת נר ולצבוע בה צבע: ב לאכילה ולשתייה כיצד. (ה) לאכול דבר (ו) שדרכו לאכול. (ז) * ולשתות דבר שדרכו לשתות. (ח) כדן תרומה

באור ההלכה

אלא דדנו אם בכל טועה נדבר מזה בני ומונו בחול או לא) ופטור אם אכל באיסור ואילו באוכל פירות שביעית לא מצינו דמקרי טועה נדבר מזה ואף שראיות אלו חזין מכריחות מ"מ מפשטות הדברים נראה שאין באכילה פירות שביעית שום מנוח והחילוק נראה בדמעת"ש כחזי ואכלת לפני ה' אלקיך מעשר דגן וגו' ובהרומה כחזי עבודה מחנה אתן את כהונתכם וקא"י על אכילה תרומה כמנואר בפסחים ע"ג א' הרי המורה קראה עבודה אכל בפירות שביעית לא כחזי אלא והימ"ה שנת הארץ לכם לאכלה היינו שהמורה זותה להפקיר כדי שיהא כלום לאכול וכמס"י ואכלו אפיוני עמך ויתרם מחלל מית הסדה אכל לא כחזי ואכלת אלא מדכחזי לאכלה דרש"י שלא יפקד ולא יעשה סחורה אולם כסגנון זמן הביעור אפשר שיש מזה לאכולה והוא בכלל מלות ביטור דדרש"י כלה לנהמתך מן הבית אכל יתכן שאם ישאירנה עד אחר הזמן וישראלנה מקיים א"כ מלות ביטור וז"ע ועי' רז"ה בפ"י דפסחים האוכלת מתך בערב פסח מקיים מלות ביטור חתך ועי' פ"א מתרומות הי"ח נבד"ל שכתבו דטעם רבינו שבי' דדוקא מי שאין לו חולין להדלק ג"ח מלקי שמת שרפא אכל אם יש לו אחר אכור הוא משום דלאן עושין מלות חבילות (ומה שהק' בן עין הרועים בשם ר' תום' דרבינו רמיה דבאין לו מותר ולא היישיין לחבילות לא הננחי דהא בפסחים ב' א"כ מנואר דבאין לו לא היישיין לחבילות) ופי"ו יל"ע למה בוצעים ע"ה ב' אמר"י דאין לוקחין דמתי שביעית תרומה משום שמניח לבית הפסול ור"ש מחיר עיי"ש ולמה אין אכור משום שאין עושין מלות חבילות וס"מ שאין מזה לאכול פירות שביעית אכל בחמת ו"א דא"כ חיקשי נמי מ"ש שם ע"ו א' אין לוקחין תרומה בכסף מע"ש מפני שממעט בחבילתה ור"מ מחיר ולמה אין אכור משום מלות חבילות והרי יש שם מזה כנ"ל ואולי כיון שאינה מזה מיוזם כמש"כ בתו"כ כנ"ל ל"ש בזה מלות חבילות וז"ע: * ולצביעה. רחמי ממלכת שלמה פ"ח דשביעית מ"כ בשם הרמ"ם שהק' למה לא קאמי נמשקה שם שהשביעית ניתנה לצביעה ותי' דלא חשיב ההם אלא דבר שי"ז טו חילוק דהתנן שם לאכול דבר שדרכו לאכול ולסוך דבר שדרכו לסוך אכל לענין לצביעה בכל ענין שהוא לאדם מותר ולא הננחי דגם גבי צביעה כתב רבנו בסמוך ה"ט דדוקא דברים שדרכו לנטוע בזה מותר ונראה דהרע"ב שכתב שם דמתני' מיידי ביומים וענבים שיש בהם אכילה וסחי' וסיכה כוונתו לתרץ קושיא זו וכונתו דמתני' דמיידי בשתם אוחלין הרע"ב גזון זימין וענבים ובהם שייך אכילה והדלקה כגון ביומים וסחי' כגון ענבים אכל לצביעה דלא שייכא בשתם מניס המזויים רק נדברים מיוחדים לא חשיב שם ובהו מיושב ג"כ הא דתנן קל מהן שביעית שניתנה להדלקת הנר ולא קמיני שניתנה לצביעה אע"ג דבהרומה וזע"ש מסתמא

דברים שעומדים לך אף שראוין גם למאכל אדם וכמו שיבאר רבנו לקמן: (ד) אף להדלקת הנר. אכל לא לשאר דברים (י) ולא ניתנו לזריעה ולכן אם עקר ירק אכור לחזור ולזרעו וגם משום איסור ספיחין אכור לזרוע ומ"מ דיעבד אם זרעו לא נאסרו הגידולין וכנ"ל פ"ד ה"ו (יא) והא דמרצינן לצביעה והדלקת הנר טפי משאר דברים משום דכחזי לכם לאכלה ודרשינן לכם לכל זרכיכם אכל דומיא דלאכלה שהנחתן וביעורן שזה וצביעה והדלקת הנר הנחתן וביעורן שזה: (ה) לאכול דבר שדרכו לאכול. (יב) אכל לא יהפוך את האוכל למשקה כגון לסחוט את הפירות (יג) וכן מאכל בזהם אכור לסחוטן מן מוימים וענבים שדרכן שדכן (יד) וכן כל הפירות העומדים לסחיטה כגון תפוז"א אשכליות ולימון מותר לסחוטן אף בשר הפרי הנסחט אכור להשליכו אלא מניחו בפה מיוחד עד שירקב וא"כ שרוב העולם ינהג כן אלא דמספיק שבמקום שלו נוהגין לסחוטו אם הוא באופן שאם ה"י כל העולם נמצא במגזי מקום זה וה"ו ג"כ כסחטין ואפשר ש"ה רוב משמישו אלא אם רוב צב"א ייחא להו במשקה כמו בשרי מתק"י עומד לסחיטה וז"ע אכל פירות שאין עומדין לסחיטה אכור לסחוטן ואין לסחוט מין מנוז מרוסק אף שאוכלין את הרסק הנשאר, ופרי שעומד לצביעה מותר לסחוט לצביעה: (ו) שדרכו לאכול. (טו) אכל דבר שאין דרכו לאכול כגון שמתן צפ"ע אכור לאכול ולשתות אבל מותר לימן השמן לחוך אכול או משקה ולשתותו: (ז) ולשתות דבר שדרכו לשתות. (טז) וא"כ לשתות היין ע"י איגרון שהוא מי סלק ולא במים של שאר שלקות ולא יין בשמרים (יז) ואכור לגמות מים צעלי קולקסיה שהוא מאכל בזהם שמשפידו עי"ז ממאכל בזהם (יח) וי"א שאכור להפוך דבר לאכול ולכן אין להקריש משקה וז"ע ושאלה שבדברים שדרכן נצק מעל דולין מותר וכמו לעשות מאוכל משקה וכנ"ל: (ח) כדן תרומה. צפי"א

אכור לצביעה והיינו משום דמתני' כאן לא מיידי אלא ממוני פירות המזויים כמו זימין וענבים וכנ"ל ודין לצביעה כבר שנוי בתחילת פ"ו, והנה רש"י צ"כ ק"א ב' כחזי לאכור לנטוע במין הנובעי בשביעית והוא המורה דהתנן לוצע נוצע לענמו ואולי דעמו דק"ל כר' מנח בירור ריש פ"ו דשביעית שלא החירו לנטוע אלא נמאכל בזהם ולא לאכול אלא וס"ל דספיחי סטיים וקוזה אכור אכור אכור וס"ל דהיינו סחורה וכתבתי שביעית אכל לא יצטע בשכר וכן מלאחין בשר"ש שם אכל הלשון דחוק וז"ע: * ולשתות דבר שדרכו לשתות. עמש"כ בדרך האמנה בשם ע"ה דלאכור להקריש משקה דהא תנן רפ"ג דתרומות והדלקת משקה הכפך לאכול וא"כ משנה מצרייתו, ולפי טעם זה בשמן ודבש מותר שהרי נשאר שם משקה עליו כמו שפסק רבנו בר"פ מנו"א אכל ביין ושאר משקין אכור אף יל"ע בייחוד ע"י א' קאמר מנין לשתי' שהיא בכלל אכילה שאל' ואכלת לפני ה' אלקיך מעשר דגן מירשן ויהיהך מירוש תחמא הוא וקא קרי לה אכילה והק' החוט' מהו קושי' ולמה ביין וקדוש' מהו משניו וכן הק' בריע"ג א ובחוט' ה"ה"ש שבועות כ"ג א' ואם נמצא דהו מקרי שינוי ואכור משעותו מהו קושי' אטו קרא מיידי בעבד איסורא (ויקרא) כדן שביעית כמש"כ רבנו) ודוחק לומר דמיידי שקרשו ואח"כ עשהו מע"ש דזה מסתמא מותר לדשון הפסוק מעשר מירושן שמשם שהפירוש מעשר בערוד תירוש וגם מלותו להפריש משפלות בחביות כמש"כ רבנו בפ"ג ממעשר הי"ג ואכור לשהות מעל כמש"כ בדברים פ"ה א' ולמה נוקי קרא בשעור ועשה שלא כדן (והקרישה אינה גמ"מ אלא חמ"מ ואפי' אכל גמ"מ הוא השליה בחביות כמש"כ התרדים בפ"ו בשם הבי' וכ"כ כמה אמרונים הבאנו נבד"ל פ"ג ממעשר ה"ח ועי"ש שביעיתו זה) אכן לפתש"כ בפנים דדבר שדרכו נצק מותר י"ל דבשניר היו רעילים כן וגם שאר העולם אם ה"י להם כ"כ הרבה מין וז"כ הרבה שלג שקל לקורשו היו גם הם קורשים ולכן מותר ומ"מ יל"ע מנ"ל לחתום' שהי' כן כדי להקשות וא"כ שמשע שאין איסור כלל להקריש משקה וי"ל דאין ראי' מזה שאכור לעשות אוכל משקה דמיה מפסידה דיעה בעלמא הוא אכל לעשות המשקה אוכל י"ל דמשמישו ועיניו קא מעייל קח ומותר וכמ"ש ר"י במשנה י"ן דהו מתירומת דמכשילין מין כל דמיה מפני שהוא משביחו ואפי' רבנן דשליגי ל"ש אלא משום שמשמישו אכל משום מצרייתו לא חיישי מפני שמשביחו ומשעבדו דבאופן משביחו אין לחוש למשה מצרייתו וז"ע. ויל"ע אם מותר לסחוט פירות שאין דרכן בסחיטה לחוך אכול לענין שנת קי"ל דמשקה הגא לאכול אכול הוא וא"כ אין זה משנה מצרייתו ונראה דכאן אכור דהרי כאן האיסור

ציון ההלכה

(י) חזו"א שם פ"ט סק"ד: (יא) רש"י סוה מ' א': (יב) כ"כ רבנו צפי"א מתרומות ה"ב ופ"ג ממע"ש ה"א: (יג) ירו' שביעית פ"ו ה"א ע"ש בביאור הגר"א: (יד) חזו"א שביעית ס' כ"ו סדר השביעית אות ט' וק"י כ"ה סק"ז ע"י ב'ס' ארבות רבנו ח"ב ע' שמי' שנתו המיר לעשות מין רמון: (טו) ביארנו צפי"א מתרומות ה"א: (טז) ירו' פ"ה ה"ב ומוצא בשה"ש: (יז) ירו' פ"ב ה"ז: (יח) עה"ש ושעמתי בשם מו"ח שליט"א משקל בזה:

הלכות שמיטה ויובל פרק ה

קל

ומעשר שני: ג (ט) * ולא ישנה פירות מבריייתן (י) כדרך שאינו משנה בתרומה ומע"ש. (יא) דבר שדרכו ליאכל חי (יב) לא יאכלנו מבושל. ודבר שדרכו להאכל מבושל (יג) אין אוכלין אותו חי.

באור ההלכה

משום הפסד ומה נצק שמשייה האוכל השני עכ"פ אוכל זה של שביעית הוא מספיק משא"כ בשנת דלומית דש ענין שמשייה לשם אחר משא"כ כששייה אוכל: * ולא ישנה פירות כו'. בתוספתא דשביעית פ"ד הל"ג נדרשונה היו אומרים אין כושבין ואין מיישין יבשת וכשני מחו"ל לארץ אין מצליחין ויקום מחו"ל דלרות רעותיו והחירו שיהי' מצליחין ויקום מחו"ל לארץ כן הוא הגרסא לפנינו ועפ"י כתב מרן בחו"א (הצאתו גד"ל) דמייירי כגונש דכל דעדיד לאולר היו כסחורה אמנם בגי' אור הגנוזים שם (והשיאו מרן ספ) הגי' רעותיו והחירו שיהי' כושבין ויישין ומצליחין יבשת וכשני מחו"ל לארץ וכ"ג כ"פ שמי"ו ומשמע דנקט כן להלכה וכוונתו דבר סוף פ"א איחא ושאר כל פירות הארץ אי אה רשאי לכוטש מהן ולשלק מהן וכ"ג הרש"ש שם והר"ש משא"כ שם גרים אי אה רשאי אלא לכוטש מהן כו' דאין דרך שאר הפירות לאכלן כשניין וכטלה דעמו והרי הוא מספיקו ונראה דמיהא אלא ע"ס הוא וז"ל אי אה רשאי לכוטש כו' והטעם נראה משום דפירות הארץ אין דרכן לכוטש והיו כשליקה דמשייה ממנהגו ומיקרי ספיקא ולפ"י רעותיו שהמירו ס"ל דלורחא הוא ואין זה שינוי ואולי בזמנם התחילו לכוטש והיו אורחא ולכן השמיטו ריבוי מיהו דינא דמזן הוא אמת שאם כושב לאוכל ולא כסחורה ולא החירו אלא לכוטש כשכל לאכול לאהר וגם זמנן שאסרו משמע בחו"כ דהוא דוקא בפירות הארץ וגם ראי' ממש"כ דביטו כפירי' מהתורות הי"ד אין כושבין בלתי של מרומה בחומתן של מרומה דמפסיד הומונן משמע דבחומתן של חולין מותר והרי דין מרומה כדון שביעית לענין לשנות מבריייתן כמש"כ דבגו לאן אלמא דירקות שדרכן כשנייה מותר (עי' דברים י"א ב' מן הכבוש) אין אסור אלא מן הכבוש של ירק) אף י"ל דבתרומה החיסור סתומה רק מדרבנן ואם הטעם משום סתומה י"ל דבתרומה שהוא רק מדרבנן קיל יותר אצל עוד ראי' שהרי שנינו הובשג ג' כשנייה בתחת אמת אלמא דמותר לעשות כשנייה בפירות שביעית ולפי"י מותר לכוטש חומתן מלפסוטי' ועגנניות וכרוב מיהו לזמן מרובה אסור דהוי כסחורה ושיעור זמן מרובה לא נודע ובס' אריות רבני ח"ב ע"י ע"י ע"י כתב בשם מרן שמומר לאסוף מההפקר ולהביא לבידו כמה שירץ להטורכומו והנאכרובו צ"ב למשך שבעה זלג אין ראי' משם לנ"ד דלאסוף מההפקר אין דרך לאסוף ליותר ממשך שבעה זלג דברים שדרכן כשנייה לקח את יותר אפסד דמותר גם יותר והרי מרן החיר לעשות ריבנה כמש"כ בגי' ויבנה כמדומה שאין דרך לעשותו לשבע אחד נגזר לכן נראה לכאורה שמומר לעשות מלפסוטי' כשנייה לבנה שגיטות כמו שדרך לעשותן לדרך השתמשות בביה אצל לאן אוקרין זמן מרובה ואולי הגדר פה הדברים שדרכן לעשותן יותר משום שאין בדאי לטפל בה בדבר מועט ולעשותן כל יום זה לא מקרי לזמן מרובה אבל דברים שדרך לעשותן הרבה כשנייה שרואה שישתנה הרבה זמן זה נקרא לזמן מרובה ומלאחי בפי' הכ"י כן מ"ך בפ"י מ"ה שכ' הובשג לעו אקופושטא וצני הכפרים עושין כן כדי לאכול בחורף (וגם לשון רש"י בנפיקוס ג"ב א' הובשג כדי להתקיים) ומשמע דגם זה מותר וז"ל ועי' פירו' רפ"י ר' רמיה נשי קומי ר' אבהו מהו לכוטש מן הנה ודא אל"ל ובי י"ש לוי מלאכה אהרת מיר ר' חייה אוכל אדם הוא ואסור (כ"ג הגר"א) ורומקת המס שש מייני' שמומר ויש מייני' שאסור ע"ש ציון ירושלים וז"ל:

מאכל אפי' דברים הראויים לאכילה ואין לשים שיירי האוכל בשמט או במקום שיגיעו וצוצים או לפורים שעי"ז יופסק מאכילת אדם:

ציון ההלכה

(יט) ר"ש פ"ח מ"ב ויש ליהרר כשמצדיל ציון של שביעית שלא לשפוך מהן לארצו ולא לתת מהם לתוך עיניו ולא לתוך הכיסוס ולא לכוטש בהן הנר של הדלה וכן צמילה שלא למזון ציון של שביעית דכ"ז הוא הפסד וכן גביל הסדר אין לשפוך המכות ציון שביעית ולפי שאין לעשות המנהג אין ליקח לכוטש השני יין של שביעית וכי' גמ"א בשם מו"ח שלטי"א שאין למשוח הממחה בשמן שביעית שהמשיחה הוא רק שלא ידבק המאכל דהוי מספיק דהאמן: (כ) סדר השביעית שם: (כד) ירו' פ"ח ה"ב והשיאו כפ"ה"ו והעידו בשם מרן וז"ל שהמיר לאכול גור חי' גם החיר לעשות כליט מזור וגם לרקק את הגור ולשפוך אה"כ את המנוגה מתפסלת: (כה) מו"ח שביעית פי' י"ד סק"י ומעשייתו ס"י א"י סק"י וז' בתה"ש ג"ס מו"ח שלטי"א שחוק לקרף דברים שדרכן בנך אף אם ילקח וחתוך עם הקליפות גם חלק מהפרי כגופן שהקליפה עדיין תשאר ראו' לאכילה מותר אפי' אם אין דעמו לאלוה"ה: (כו) שהדפסי' ר"י שפירא וז"ל חות' כן וכל הציח את הקולא אם אין דרך להאכילו לבהמות במקום הזה וכן נהגו בבית מרן להמחיר ושטרו את הקליפות אף שאין דרך היסוד ליתנם לבהמות וכן שמתני' בשם ר' אבהו לרשות ולקח למעשה ויכול להאכיל הקליפות לבהמה אף אם נשאר עליו מעט מהמאכל כן שמעתי בשמו: (כז) שם ונחזו"א שביעית אפי' כ"ו בסדר השביעית אוח' א': (כח) שם ושמעתי משמו שזה משום הינוק אצל מדינא גרמא מותר: (כט) תה"ש בשם מו"ח

לפיכך (יד) אין שולקין אוכלי בהמה (טו) ואינו מטפל לאכול (טז) תבשיל שנפסד (יז) והפת שעפשה (יח) כדרך שאינו אוכל בתרומה ומעשר: ד ואין מבשלין (יט) ירק של שביעית בשמן תרומה

דרך אמונה

(יד) אין שולקין אוכלי בהמה. כיון שאין דרך לשולקין היו כמפסיד: (טו) ואינו מטפל לאכול תבשיל שנפסד. (ל) אין הכונה שאר תבשיל חייב לאכול שכבר נתבאר לעיל סק"ג שאין חייב לאכול פירות שביעית אלא הכונה כאן שאוכל שנפסד ממאכל אדם מותר להאכילו לבהמה ואין אדם רשאי לאכלו דהוי כמפסיד אוכלי בהמה ואין שום ענין לאכלו ואכילה דבר הנפסד מקרי טיפול ואם נפסד גם מבהמה פקעה קדושתו לגמרי: (טז) תבשיל שנפסד. (לא) ו"א שאם עבר עליו לילה א' כבר נקרא נפסד (לב) וכן כל דבר שנפסד קצת והוא מפונק א"ל לאכלו (לג) וכן א"ל לאכול קיבצה ירק: (יז) והפת שעיפשה. (לד) וא"ל לחמץ בו עיסות אחרות אע"פ שראוי לכך: (יח) כדרך שאינו אוכל בתרומה ומעשר. כמבאר בפ"ג ממע"ש הי"א וכן הדין בתרומה. (לה) פירות שביעית אין מייבשין אותן ואין כובשין אותן ודוקא כובש הרבה שכל שעושה לאור מחוי כסחורה. (לו) החושש שביעית לא יגמע בהן חומץ ופולט אבל מגמעה וזולע ומטבל כל זכרו ואינו חושש החושש בגרונו לא יערענו בשמן אבל ניתן שמן הרבה לתוך איגרון וזולע (לז) תמרים של שביעית מותר לאוספן ולדבוקן יחד דהיינו למען ביד ולהוילא גרעיניהן ועושה אותן כמין עיסה ואפי' מרסקן לגמרי כל שאינו עושה אותן משקה מותר וי"א שרסקן לגמרי אסור ויש לחוש לדעה זו אבל דעת החו"א שמותר לרסקן לגמרי אבל אסור לעשות מהן סכר וכן שעורים אסור לעשות מהן סכר ואפי' נשאר בהן כזית בכדי אכילת פרס ומותר לחתוך פירות של שביעית בסכין לחתיכות דקות (לח) תאנים של שביעית אין עושין אותם דבילה אבל עושה אותן גרוגרות ומפרדין רמונים לעשותם פרד וסוחטין ענבים לעשותן למוקים (לט) ואין עושין תמרים דבש ולא תפוחים יין ולא ענבים הגדלות בסמיו חומץ עבר ועשה האוכל משקה י"ו שותה נקדושת שביעית (מ) אין נוטנין דבילה וגרוגרות של שביעית לתוך המוריים שהוא ציר דגים מלוהים מפני שהוא מאבדן שדרך לקטותן אפי"כ ולוורקן ואם אוכלן ביחד עם המוריים יש מחירין אבל נוטנין את היין לתוך המוריים ששותן אפי"כ ביחד עם המוריים (מא) וכשמגיע

ציון ההלכה

שליט"א (ועי' ירו' שביעית פ"ו ה"א והוא קיבצתה דירקא כו' וז"ע) וראוי תשו' מו"מ שליט"א ו"ל לאכלה ולא להפסד אמר להפסד ואין עליו חייב שמירה לשומרם להפסד ולכן אינו מחויב להכניס את המרק שנבשלו בהן ירקות שיש בהן קדו"ש כפריידי ודעי' ועי' שו"ת מהרי"ם סי' פ"ג דאין אסור אלא במפסידין בדין ולא ע"י גרמא וכו' ועי' שו"ת ח"א בזה"ש פ"ו ה"א העלה דע"ס כעיקר לא אסרה תורה אלא באיסור ולאו בנפשה והא דמרי"ב בשביעית משקין היוצאין מהם היינו נטעמנו ומתשו אבל נטעמנו לחוד אין איסור מה"ע ע"ש עכ"ל: (ב) חו"א סי' י"ד סק"ד ד"ה ירו' וד"ה וד"ה: (ג) ר"ש פ"ח מ"ב: (ד) חו"א סי' (ג) ר"י פ"ח ה"ב: (ה) חו"א דמאי סי' ט"ו סק"א: (ו) חו"א שביעית סי' י"ד סק"ב ועי' ב"ב פ"ח פמ"ז שמחיר ועי' ברא"ד ור"ש משקן חו"א כ' בהר סוף פרשה א' ועי' בנה"ל והעירו בשם מרן שפסק שאם שבושה חמיר מחסן שימורים לזמן שאין ירקות צבוק אסורה לעשות כן מפירות שביעית ולא מיני מה שדרכה בך חמיר שנראה כסחורה מיהו ע"י אורז ב"ד החיר לעשות שימורי עגבניות במלח: (ז) ירו' שביעית פ"ח ה"ב ומוצא בפה"ס: (ח) ע"ש ופה"ס מתרומות פ"א ה"ב ועפ"מ שביעית פ"ח ה"ב: (ט) פה"ס מתוספתא שביעית פ"ח ה"ב: (י) ע"ש ופה"ס מתרומות פ"א ה"ב וכן ב"ב ארמות רבנו ח"ב ע"ש ע"א בשם מרן שגזוז לא בו שחש שביעית שזה לא מין אמיתי רק פסולת וצנע ולא מי סוכר והסוכר מחו"ל (ומוצן שזה יכול להשתנות): (יא) שם וסם מפ"א דתרומות ה"ג: (יב) שם מתוספתא פ"ו דשביעית: (יג) שם ומרן החיר לנשל עגבניות בתוך המרק: (יד) מתוספתא שביעית פ"ו ה"ה: (טו) שם ופה"ס מתרומות פ"א ה"ד וסם ביארנו: (טז) שם מתרומות פ"א ה"ד וביארנו שם: (יז) שם חשש וכמו שביארנו שם: (יח) שם מתרומות פ"א ה"ב וכמו שביארנו שם: (יט) שם מתוספתא פ"א ה"ב: (כ) שם ה"ג: (כא) חו"א בהר פרק א' וע"ש בר"ש משקן וכו' מתוספתא דשקלים פ"א ה"א וסם י"ג ואם הי"א פסולין וכו' מתוספתא דמנחות פ"ח ורבנו לא הביאו בפה"ס מא"מ הי"ט וז"ע וע"ל פ"א סק"ב ובה"ל שם:

(כ) שלא יביאנו (כא) לידי פסול. * ואם בישל מעט ואכלו מיד (כג) מותר (כד) שהרי לא הניחין כדי לבוא לידי פסול: ה (כה) פירות המיוחדין למאכל אדם (כו) אין מאכילין אותן לבהמה (כז) לחיה (כח) ולעופות. הלכה הבהמה מאליה (כט) לתחת התאנה ואכלה (ל) * אין מחייבין אותו

באור ההלכה

* ואם בישל מעט ואכלו מיד מותר. הקשה בחו"א שביעית סי' י"ד סק"ד שכ' רבנו צפי"מ ממש"ק ה"ו ומותר לאכול את הקדשים בכל מאכל כו' ולשנות בחילתו ולאכולם לזוים שלוקים ומבושלים ולהתן לתוכן תכלין שכן חז"ל לא חזנין על המזונה שלא יבארו את התרומה לידי פסול (והוא מנהג' זבחים י' ז') ולמה לא התיר לבשל ולאכול מעט מעט וי"ל דהתם נקדשים שאין נאכל ליום אלא ליום ולינה שאלו יספיקו לאכול היום וישאר למחר ויבארו לידי פסול אבל כן שהחשך שלא שאין נאכל לטמאים וזורים ועלולים ואין נאכל צוממיה א"כ אם דעמו לאכלו מיד אין כאן חשבות אלו ואין חשש שוממה אלא כשמהמה וזמן מרובה (והו כונת מרן לפי שהוא חייב לצער ולמה לא כ' אם לא היה נאכל מעט ולאכולו וכבר כתבנו בזה בבה"ל שם ע"ש ובעת נראה צו"ה דרק בתבטיל שיך ההיתר ללכלול מיד לפי שהתבטיל א"כ לשהומו וכדמקן צפי"מ ממע"ש מ"ו התבטיל הרי הוא כמנוער ופי' רבנו צפי"מ שאל"כ לשהומו הפסד יתכן וכן כן א"כ חשש שיהיה ויאכלו מיד אבל צבאר בדברים אע"פ דדעמו לאכלו מיד הישי' שמה שמהה יבא לידי פסול והנה רבנו צפי"מ פ"ח דשביעית מ"ו כ' העטם מפני שהפסד פירות שביעית ולא כפי' כהר"ם מפני שמפסיד התרומה וגם לא כהג"א שמפסיד שניהם וכמ"ש צפי"מ ממע"ש ה"א מפני שממעט בחילתו ואיננה ודל' בירו' וכי' כן שכתבו בה' שמיטה ולא בה' תרומות משמע שהעטם אכלו מיד הפסד פירות שביעית ויתכן דכ"ל דכאן ליכא ליתחש רק להפסד פירות שביעית ולא להפסד התרומה שיבאר אחר הביעור כמס"כ צפי"מ ממע"ש ה"ג משום דכאן מירי בתבטיל והתבטיל הרי הוא כמנוער ר"ל ענין ביעור מעט כמו שפסק צפי"א ממע"ש ה"ט ה"ג לענין שביעית הרי הוא כמנוער לפי שא"כ לשהומו וכמו שמוחר להשאיר מזון ג"ס (וכ"כ ה"א"ש והרע"ב בדרי"א צפי"מ ממע"ש ובה"ל ג' דגם לענין שביעית שביעית ויצטרפוהו לקמן פ"ו ה"ו מייבש שם הכ"צ) ולכן אין כאן חשש רק מפני הפסד פירות שביעית ובה מייבש מה שהקשה מרן ז"ל שם נמה לא אמרי' בזה לפי פלוג ד"ל דענין דאין חשש רק מפני שביעית והתבטיל אין רחוי לשהומו אין כאן שום חשש ונהי' שאם לא ה"י דעמו לאכלו מיד הוי הישי' אבל כיון דדעמו לאכלו מיד כמו כל תבטיל אין כאן ציט מוחוס כלל ולכן לא בזרו בזה: * אין מחייבין אותו להחזירה: כ' בחו"א סי' י"ד סק"ד הא דקדמי אין מחייבין אותו להחזירה משום דס"ד לחייבו כדי לשמור מאכל אדם מן ההפסד ומשמע דדוקא הכא דליבא קרא ללנהמתן שלא להחזיר אבל שאר דברים כגון כשרואה פ"ש שהולך להפסד חייב למועט ואע"פ דבשביעית לא כתיב משמרת כמו בתרומה מ"מ כיון שיש ע"י קדושה ואסור להפסדה י"ש למועטה ג"כ מהפסד ואע"פ דעתת מן שם סק"ד שאין מלוה לאכול פ"ש ה"מ דמותר להשאירה עד שנתמקל מאלוהי אבל במקום שרואה שהולך

דרך אמונה

(כ) שלא יבארו לידי פסול. (נג) היינו שלא יבא פירות שביעית לידי פסול שמה טממה וחלך לשרפה מפני התרומה וכן משום שאוסרה לזרים וכן שלא יבא את התרומה לידי פסול שאין נאכלין אחר הביעור (נג) וכן אין לוקחין מכסף מע"ש פירות שביעית מה"ט (נד) ואיסור יבא לחומר שניהם (נה) פירות שביעית ופירות מע"ש שנתערבו יאכלו כחומרי שניהם: (כא) לידי פסול. (נו) ולא אמרי' שיכול לקוחטו שאם יסחטנו עד שיבא כל השמן מפסיד את הירק מאכילה: (כב) פסול. (נז) והאיסור הוא מדרבנן (נח) ומ"מ אין אסור להחמין עיכא שביעית סמוך לפסח שמיבאם לידי שרפה אם תשאר עד פסח שהעיסה מאלוהי מתחלתה. ואין עושה מעשה: (כג) מותר. (נט) ואפי' לכתחלה מותר לעשות כן: (כד) שהרי לא הניחין כדי לבא לידי פסול. (ס) ומולד בחו"א דזה דוקא כשרחוק מזמן הביעור אבל אם ה"י קרוב לזמן הביעור אין לחמיר ע"ש: (כה) פירות המיוחדים למאכל אדם. (כא) ואפי' לקבץ כסם או דבר הנרמץ מהעצם וליקטן לזורך אדם ויתבאר לקמן צה"א: (כו) אין מאכילין אותו לבהמה. דהוי הפסד (כז) ואם נפסל מאכילה אדם מותר להאכילו לבהמה ולמנוגמא: (כח) לפיה ולעופות. וה"ה לשרצים ודגים וכל צע"ח: (כח) ולעופות. (כט) ופירות שהן מאכל בהמה אסור להאכילו לאדם (סד) וגם אסור להטין בהם חטים (סה) פי' ליתן לתוכן חטים שהיו החטים לחים עי"ו) אע"פ שמוחר לעשות ממאכל בהמה זרבי אדם כדבסקומן ה"א אפשר שיש ונפסדין הפסד שאין מציא תועלת לחטים א"י שנחשב שחשים שאין דרכו בן (סו) וכן אסור לקוחטן לעשות מהן סממנים לאדם ואם נקבו להטין בו מותר להטין בו דכיון שהוא מאכל בהמה לזורך אדם מהני מחשבה בשעת לקיטה, וכן אסור להסיק במאכל בהמה כדלקמן ה"ט: (כט) לתחת התאנה. (סז) וה"ה לתחת תרוב ושאר חילנות וירקות שהן מאכל אדם: (ל) אין מחייבין אותו להחזירה. (סח) וגם אסור להחזירה ומ"מ מותר לנעול שדהו בפני בהמה וחיה ואפי' בדבר שהוא מאכל בהמה אבל אם צאה לאכול אסור להחזירה כדליף מקרא ולנהמתך כו' אבל גוי אם צא לאכול נמכבין אותו:

ציון ההלכה

(נג) חו"א שם ודל' בירו' מע"ש פ"ג ה"ג מפני שממעט בחילתו ואיננה: (נג) כ"כ רבנו צפי"מ ממע"ש ה"ג ועי' מש"כ שם צה"ל: (נד) מוספתא רפ"ו: (נה) שם: (נו) זבחים ע"ו א': (נז) מוצר בחו"א שביעית סי' י"ד סק"ד ופשוט: (נח) חוב' זבחים ע"ב ז' ומי' רחשון שם אין שיך בשביעית: (נט) כסף משה: (ס) שביעית סי' י"ד סק"ד ולכא' בדבר שאין מתקיים עד זמן הביעור מותר אפי' הרבה אכלו מ"מ יש לחוש משום הפסד שביעית שמה יעמא ולכן לא התיר אלא מעט מעט דבהו אין חוששין לטומאה כיון שאוכלה מיד: (סא) חו"א שם י"ג סק"ד: (סב) שם סקטו"ו ועמ"כ בזה צה"ל לקמן פ"ו דה"ש: (סב) יבא מזהו מזהו קמ"א וי"כ בחו"א סי' י"ד סק"ד: (סד) חו"א סי' י"ג סק"ד: (סה) ועמ"כ בזה צה"ל לעיל פ"ד ה"ד וה"ל וע"ש בירו' המשמע דענין קולקסיה שיי' להטין בהן משום שדרכו בן אכל בהר"ה מפרש שם דדוקא אם לקחו להטין: (סה) ורש"י ל"ג חטים ומפרש להטין ללחלת בהן ידיו או גופו בזמן שרבי: (סו) ירו' הביאו ג"כ בפה"ש סי' כ"ד סקטו"ו ואע"פ דמאכל בהמה עושין ממנו מנוגמא לאדם אבל לקחתן גרע דהוי כהפסד ע"י בירו' רפ"ו: (סז) מוספתא פ"ה: (סח) חו"א סי' י"ד סק"ד:

הלכות שמיטה ויובל פרק ה

להחזירה (לא) שנאמר ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל חבואתה לאכול: ך לסיכה כיצד.
(לב) לסוך דבר שדרכו לסוך. (לג) לא יסוך יין וחומץ (לד) * אבל סך הוא את השמן. (לה) * ולא
יפטם (לו) את (לז) השמן. (לח) ולא יסוך במרחץ (לט) אבל סך הוא מבחוץ ונכנס: ז שמן של

באור ההלכה

הפירות שלא ידרכו עליהן ומכ"ש דצריך לזהר שלא לדרוס על פירות
שביעית דהיינו כמפקד בדים ומש"כ בלה"ל בשם מרן דמותר מדינא ליתן
פ"ה לתיקוהו לאכול אע"פ שמוצוין בגרמא מותר ורק משום היתוך יש
למנוע מזה י"ל דשא"ה שנותן להם לאכול ודרך אכילה הם גם מוצוין
וע"ל דתיקוהו לא לזנוי מבהמה כמנהג המורה ש"ל למנוע אע"פ שכל
אכילתה נשחטת הפסד במאכל אדם אך י"ל שאם רואה אוחז מוצו י"ש לו
למנוע בנך דגם גבי בהמה לא אמרו אלא אם אוחזים אבל אם רואה אוחז
דורסת בגבלי ומפסדת י"ל לגרדי דבנייה דקבלה לא כתיב אלא מהי"ל
תנאמה לאכול: * אבל סך הוא את השמן. ע"י דמ"א שהבאנו
דברי הר"ש בפס"ק דלמאי שהביא החוספתא שמן שביעית ונתמין אוחז
לגרדי ואין ונתמין אוחז לא בסוקר פי"ג גבי שביעית כתיב לאכלה ולא להפסק
הלך לסוקר אסור לגרדי מותר דסיכה כשמי"ל כדאמר"י בפ"י יוה"כ וכו'
הרא"ש שם ומיהו קשה לו דהאי סיכה לאו לתענוב וגבי יוה"כ לא אסרי
אלא סיכה לתענוב דמי שיש לו חטטין דבאש לא כדכרו ואינו חושש וסיכה
הבאה לאו לתענוב הוא אלא לצורך המלאכה עכ"ל אבל לכא"י אין לדמות
יוה"כ לכאן דהא כהדרא אמרו בירוש' שביעית פ"ה ה"ב החושש את רשאו או
שעלו בו חטטין סך שמן וכן גבי מרומע' שנינו בחוספתא פ"ט דהרומות
החושש דבאש וכל מי שעלו לו חטטין סך את השמן וכן שנינו בירוש' פ"ב
דמע"ש ה"א גבי מע"ש (שנ"ח פה"ש שכבר העיר בזה) וז"ל דגבי יוה"כ
לא אסרי מורה (וכ"ס דהבוסקא דשאר העניינים דרנבין) אלא סיכה לא
תענוב אבל בחטטין אף שנהיה ג"כ מהסיכה כיון שתיקרא כוונת אינו לתענוב
לא אסרי מורה דכפשוטה לא שמירה מנער אין מנבל בזה העניין אבל בשאר
הדברים כיון שנהיה בזה וכן ע"ג גופו אמרי"ל סיכה כשמי"ל ובאמת ר"ח
הוכיח מהא דחטטין דשאר העניינים אינן אלא מדרבנן כמש"כ חו"י ר"פ
יוה"כ אמנם ד' רבנו דהוא דאורייתא כמש"כ הר"ן בפ"י יוה"כ ואפ"ה
מותר בחטטין וכו' הר"ן דבין דהמורה לא כמנהג כהדרי עניינים אלו לא
מקרה אלא נחמדים להחיר לפי הזקוק ובידו ר"פ יוה"כ אי' ביו"ב בין
דחילי של תענוב ובין שאינה של תענוב אסור בני"ב ובח"ל דחילי של תענוב
אסור שאינה של תענוב ומותר ומשמע תמוס דיו"כ דאורייתא וט"ו וכו'
דרבנן אמנם רבנו בפ"ג משביעת עשור ה"ב הביא הירוש' דהו ומ"מ פסק
דחטטין מותר ובמ"ל ביבוא ע"ז וז"ל כמש"כ הר"ן דמסרוהו להכמים
ובתוספתא לזכר גדול התיב: * ולא יפטם את השמן. משמע דמי
מפטמין וכו' רבנו בפ"ג מע"ש ה"א ואין מפטמין את השמן אבל
מפטמין את היין ובפ"ה מתרומות ה"ג אין מפטמין את השמן מפני
שהוא מוצאו מכלל מאכלות ועשהו שמן משביעת אבל מערבין יין ודבש
ופלפלין ויכולו גאלו לאכלן ומשמע דהיינו מפטמין את היין והקשה צה"ש
דבירי' שביעית פ"ה ה"ב בעי מהו לפטם יין של שביעית נישמעינא מן
הדא קל מהן שביעית שנימה להלכת נזר הדא אמהה שהוא מותר (ר"ל)
דחנן שביעית נימה לאכילה ולשתי' ולסיכה כו' וכן בתרומה וצמע"ש קל
מהן שביעית שנימה להלכת נזר משמע דבשאר כל הדברים שיון וא"כ
כמו בתרומה וצמע"ש מתיירין לפטם את היין ה"ב בשביעית) והתיי אסור
א"ר"א דר' יהודה היא דר"י מחיר מפני שהוא משביחו (ר"ל משנתנו
דמיקה דמותר בשביעית לפטם יין הוא כר"י דמחיר בפ"ה דתרומות לבשל
יין של תרומה מפני שהוא משביחו וכו"ג כאן משביח את היין אבל לרבנן
דאסרי שם מפני שהוא ממעיטו גם כאלו אסור וצרייתא כרבנן) וא"כ קשה על רבנו שפסק בפ"ה מתרומות ה"ד אין מבשלין יין של תרומה מפני שהוא

דרך אמונה

(לא) שגא' ולבהמתך כו'. (פט) וכו"ו דוקא שזולתם בזהמה
במחומר אבל בתלוש חייב להחזירה דבתלוש שכבר זכה בו הוא
ממנו עד הביעור ויש כאן משום איסור להכיל מאכל אדם
לבהמה: (לב) לסוך דבר שדרכו לסוך. כדמפרש ואילו דוקא
לסוך גופו מותר אבל לא לסוך כלים כדבסמך ה"ו ובפ"ו ה"י:
(לג) לא יסוך יין וחומץ. שאין דרך לסוך בזה והיו הפסד
על יו"א דאפי"י יין ושמן מערבין יחד או יין וחומץ מערבין
אין סכין בזה דהיינו הפסד (עא) ורשעה לא משטוף את בנה ביין
דיין לא יתמן לרחימה והיינו הפסד: (לד) אבל סך הוא את
השמן. שהשמן דרכו לסיכה (עב) ואפי"י אם עלו בו חטטין
(עג) או שחושש דבאש סך שמן אע"ג שיש בו רפואה כיון שסך
כדרכו לא הוי כמלוגמא (עד) וכן סך שמן ע"ג מכתו ובלבד
שלא יטול בתוך ויתן ע"ג מכתו (עה) דליכר טפי שיעשה רק
לרפואה (עו) ושמן של שביעית ונתמין אוחז לגרדי שנותן השמן
בשעת אריגה על אצבעותיו שהנחת עמנו הוא סך שלא מוזיק לו
האריגה אבל אין ונתמין אוחז לסוקר שהוא לצורך הגמר
(עז) ושמן של שביעית שנקרה כ"ו שראוי למאכל בהמה או
לסיכה יש עליו קדוש: (לה) ולא יפטם את השמן. לשום בו
חבלין ושרשי בשמים (עח) מפני שהוא מוצאו מכלל מאכלות
ועשהו שמן משחה שאינו ראוי אלא לסיכה ואע"ג דשמן של
שביעית יתמן לסיכה אבל אסור להפסידו מכלל אכילה שלא היא
ראוי אלא לסיכה בלבד א"ו שהטעם משום שהמבלין ושרשי
בשמים בולעים את השמן של שביעית ואח"כ זורקין אותם והיינו
הפסד ולפ"ו אם ביטלו תחלה את עיקרי הבשמים במים ואח"כ
נתווה בשמן שימן בו טעם כיון ששוב אינו בולע מהשמן מותר
אבל להטעם הראשון ג"ו אסור: (לו) את השמן. (עט) ואם
עשה כך סך את השמן (פ) ומותר לינק שמן מפוטם דמתי
שביעית שכיון שלכתחלה לקחו להכי אין זה הפסד ואפי"י מספק
חשוד אבל מודאי חשוד לא יקחן (פא) אבל מותר לפטם את
היין מפני שנאכלין עמו אח"כ (פב) אבל לא יסוך בו:
(לז) השמן. (פג) ולוקחין שמן ערב מכל מקום שביעית
ואפי"י אינו יודע אם הוא חשוד אבל אם ידוע שהוא חשוד אסור
ליקח ממנו וכנ"ל: (לח) ולא יסוך במרחץ. (פד) דהיינו ביוין
קדשים לסוך צבית המרחץ (פה) וכ"ש צבית הכסא דאסור:
(לט) אבל סך הוא מבחוץ. למרחץ ואח"כ נכנס למרחץ שזה אינו

ציון ההלכה

(פט) שם וכ"כ רידב"ו בשבועות פה"ש (ע) ר"י קורקוס וכ"ג רדב"ו: (עא) חוספתא ספ"ט דתרומות לענין תרומה: (עב) חור"א סי' י"ד סק"י:
(עג) ירו' פ"ה ה"ב: (עד) פה"ש מתוספתא פ"ו ה"ג: (עה) מנחה ביבורים וע"י כפ"ב בשם מו"ח שליט"א שצמיחו שאין דרך לסוך שמן
אסור לסוך כלל בין להנאה בין לרפואה וע"י באו"ח סי' שכ"ו ס"א ורמ"ב שם סק"ד: (עו) חור"א סי' י"ד סק"י מיר"ד ומל"מ: (עז) ע"י ירו' מע"ש פ"ב
ה"א ועמ"ש"כ גד"א פ"ה מתרומות סק"ט ובלה"ל שם אות ל"ו: (עה) כ"כ רבנו בעי"א מתרומות ה"ג וכונו שביעיתו שם: (עט) ביבואו שם:
(פ) ירמיהו פ"ח ה"ב: (פא) סך רבנו בפ"ג מע"ש ה"א וכן משמע כאלו דבירוש' מוקי לה כר"י דמחיר לבשל יין מפני שמשבחו ורבנו לא
פסק כן בפ"ה מתרומות ה"ד ע"י צה"ש שמתרן זה אבל הרש"ש בדף קנ"ו א' פסק דאסור לפטם את היין: (פב) חוספתא פ"ו דשביעית: (פג) פה"ש
מיו"ר פ"ה ובג"י הגר"א: (פד) מהר"א פולגא: (פה) משנת ר' בנימין מונא בתש"ר שם בירוש':

שביעית (מ) אין חוסמין על תנור וכירים. (מא) * ואין סכין בו מנעל וסנדל. (מב) ואין סכין ארתו (מג) בידיים טמאות. נפל על בשרו (מד) משפשפו בידיים טמאות. (מה) ולא יאריך יסוך רגלו בתוך המנעל. (מו) אבל סך הוא רגלו לרובש המנעל. (מז) וסך גופו ומתעגל על גבי (מח) קטבלאי: **ח** להדלקת הנר כיצד. (מט) * שמדליק את הנר בשמן שביעית עצמו. מכרו (נ) ולקח בו שמן אחר

דרך אמונה

גנאי לקדשים: (מ) אין חוסמין בו תנור וכירים. (פ) שדרך למשוה אותם צעודם חדשים כדי לחוסק ואסור תמוס דשמן שביעית לא יתן לסיכה אלא גופו של אדם ולא כליה דהוי הפסד כדלקמן פ"ו ה"י: (מא) ואין סכין בו מנעל וסנדל. (פז) חדשים כדי לרפך את העור וליפסותו (פח) וי"א שגם ישיגם אסור: (מב) ואין סכין אותו בידיים טמאות. (פט) אין סכך לעלמו (מג) ללחיה (ס) וקטעם מפני שמטוה אותו ומפסידו מלאכול לטעוריס (סא) ולפ"ו כ"ש שאסור לטמאות פירות שביעית: (מג) בידיים טמאות. ידיים טמאות מטמאות את המשקה (כז) אכל בפתם ידים מותר דפתם ידים שניות ואין מטמאות חולין ולכן לא כתב כאן ידים מטמאות כמש"כ בפ"ח מתרומות ה"ו דהתם בתרומה איירי דגם פתם ידים מטמאות: (מד) משפשפו בידיים טמאות. ר"ל אפי' בידיים טמאות שכיון שנפל על בשרו שז' אין ראוי לאכילה ואין מפסידו כלום במה שמטמאו: (מה) ולא יסוך רגלו בתוך המנעל. (מז) או הסנדל (כד) דלע"ג דסך גס את רגלו מ"מ סך גס את המנעל ואסור: (מז) אכל סך הוא את רגלו ולבש המנעל. (נא) או הסנדל (זא) שכבר נטל על גופו ואין זוהי הפסד: (מז) וסך גופו ומתעגל ע"ג קטבלאי. דהשד דלחור סךך גופו כבר נטל ע"ג גופו ואין זוהי הפסד כנ"ל: (מח) קטבלאי. (מז) הוא עור שלוק שזוכבין ו' וישבין עליו ומוטחין אותו בשמן צעודו כדון להשביחו ולעבדו: (מח) אכל לא יינתנה אפי' ע"ג טבלא של שיש להתענג עליה וכ"ש ע"ג קטבלאי שמתעבד אלא אפי' ע"ג שיש שאין בולע אסור שא"ל לקנה הכל בגופו וע"כ יאמר קצת ע"ג הטבלא והולך לאיצוד נמלא מפסידו אלא אם רוצה לטון גופו יקח צידו ויטוה ע"ג גופו: (מט) שמדליק את הנר בשמן. (נא) אין שהשמן טעור וצין שהוא טמא (ק) ודוקא בשמן מותר להדליק אכל אין מדליקין בגוויים ואין מסיקין צדיתם (קא) אכל מסיקין בגפת ובגוף של שביעית שדרכן נכך (קב) ואין להדליק נרות תנוכה בשמן שביעית (קג) אכל נרות שגם כיון שעשעו להאיר מותר: (נ) ולקח בו שמן אחר.

באור ההלכה

אזהרים את המשקה הזה ולר"י דלוי בשעתם הוין אסור אכל לרנן דתלי בלאשים ואם ממשיכו משותיו אסור לנשל א"כ היכא שמרנה בשותיו לרין להיות מותר (וכ"ו כחבנו לגי' הגר"א בירו' ספ"ז דתרומוה דר"א ס"ל מפני שממטו משותיו) וע"פ דר"א קאמר שם דלכאן לכו"ע מותר לנשל מפני שמשיכו והכא נבי שביעית בעלים ככהן דמי ה"מ במשיכו אכל כאלן שאין משכוו אלא אדרבה מחלישו אין להחיר לר"י דלוי בשר השגחה דר"י לא משנה כלל רזון הבעלים ו"ל לר"א אכל לר"י ויסקן דמפרש טעמא שם מפני שממטו ממדתו לכו"י כ"ו כאלן כלל וא"כ לכו"ע מותר וא"כ ברישא דלסך אמרו מרמי' ובתחת כ"רן להבין עיקר צעית הירו' מאי צעי מהו לפטס י"ן של שביעית כיון דבתרומה ויבמע"ש מותר למה יהא אסור שביעית וי"ל דס"ד דשביעית אסור מפני שמתקיים לזמן תרובה עי"ו והוי כסחורה ועפ"ן ש"י בחו"א לענין יבשת וכבשה וי"ל דר"י ס"ל דברייתא דאוסרה כמשנה ראשונה דלסרה כבשה ויבשת אכל למשנה אחרונה דהחירו דאוסרה וכבשה ולא חשו למחוי כסחורה ה"י מותר (עמש"כ זוהי לעיל ג"א) ולכן רבנו שהשמיט אסור דיעשה וכבשה משום שפסק במשנה אחרונה החיר גם כאלן ולפ"ו אסור דרבנו מפרש ג"כ כפי' המפרשים דהירו' דמשה גם מני ר"י הלא הכונה לממתי' דגמרת אכל כ"ו לר"א אכל רבנו דפסק כר"י ויחנן שהרי כ' אין מושלחין י"ן של תרובה ולא חילק בין כהן לבעלים ולר"י ויחנן ודלוי מותר לממתי' דק"ל כמשנה אחרונה: * ואין סכין אותו בידיים טמאות. ע"י גד"א שכבדו דמכאן מוכח דלסור לטמאות פירות שביעית וקשה דתמן בסוכה ל"ט א' הנוקח לוי' מחבדו שביעית נותן לו אחרוב כמתנה וקשה איך אפשר ליתול אחרוב של שביעית ללאה בו הא מן אחרובו של תרובה וכל מע"ש כל יעול ואמרי' בגמ' שם ל"ה ז' פלוני צה ר' אמר ור' אפי' ח"א מפני שמכביה (פירש"י) לקבל טומאה ואסור לגרוס טומאה לתרומה (למע"ש) וח"א מפני שמפסידה (פירש"י) קליפתה החילוה נמאסת במשום הדיים ואסור להפסיד תרומה ועמ"ש) ואם ניומא דגם פירות שביעית אסור לטמאות הרי יש ג"כ הני טעמא וי"ל דנהי דגבי תרומה יבשת שיש אסור דלורייתא לטמאות משאו ג"כ שאלא יכירטו כאלן לדיד טומאה אכל כאלן שכל האיסור לטמאות הוא מטעם שגורס לנעט מחולטין וי"ל דלחשך דהוא גרמא דגרמא לא חששו אכל למ"ד מפני שמפסיד קליפתה החילוה ל"ע איך מותר שביעית ואסור דמפני שמפסידה אין הכוונה שדלוי ממפסידה אלא שחוששין שירצו במשום הדי' עד שיפסידו ולכן בתרומה ויבמע"ש שאפשר ליתול אחרובים אחרו' שלא יעול אלו אכל שביעית שכל הפירות קדושים ואם יאסרו לא יוכלו כלל לקיים המתנה (כי ח"א לכל בלל ישראל לביצא אחרובים מחו"ל וגם בזמן הצית לא היו ישראל בחו"ל) לכן לא גזרו עי"ו וזהו שלא יממששו הרבה עד שיפסידו קליפתה מחליה ועי"ו דשביעית כבר נבלא"ה די הכל משמטין צה בתרומה שהרי הפקר הוא ואמרו ברי"ה ט"ו א' די הכל ממשמטין צה ואת אמתת התחייב צמעש ע"כ א"כ אין כאן הפסד יותר במה שנטולו למזון ואין להקשות ח"כ שביעית יוכלו ליתול אחרוב של תרומה ועמ"ש י"ל דלא משכח"ל דאך שביעית פטורה מחו"מ ואם זה הפקר מלך שביעית אין יכול להסתלק בתור"מ אפי' ה"י משכח"ל כדון להחליק שם ע"ש רבי' ד"ה רב המנוח) מ"מ לא פלוג רבנן צה וזהו הממשמטין שלא כדילן על שו"י צירוד"ו א"י ספ"ה א"ה סק"א שחשקה כן ותי' דהוי גרם הפסד ובתרומה ועמ"ש אסור גם גרמא דכתיב משמרת אכל שביעית מותר גרמא ע"ש ויע"י (ועי' בפ"ל לעיל ה"ה), עוד יל"ע ממש"כ רבנו צמח"ק דגוי' ש"י סכר שנת בו' או שהיו מוונתיו עליו או אכתיב מחליטין אותו ש"ש ואין אפשר להחליטין הרי גרוס כותס לכל דבריהם ומי' שנוענין מטמאין את הפירות ודוקא גדול לומר דדוקא צדיות שלא ויחבדו דהו"ל לפרש וי"ל דקיון דלובלין קאלתר אין לגרוס מניח לדיד פסול' ענין ש"י רבנו ב"ד שם שמש מעט מעט ואכלו מיד מותר וצ"י סיכה לא מקרי ללחור כיון שע"י שנטול ליתוק גויע כלל השמן שפכו וממנו כולו ופ"ו א"ה לא יטמא ר"ד ע"כ בן מותר אולי משנה שנתה עד ידו עמ"ש וע"ק. עוד יל"ע איך ר"ד ספרא רובע חותם חתי' מן שביעית לחו"ל כפסחיס יצ"י ב' הרי חו"ל גורו על גובה ועל אריה אי"כ מיד שיואל לחו"ל כפ"ה ש"ה ונתשו חתמי' ותי' חתמי' בוחס' שם שבצוגו הוילוי' ל"ק אכל למי' הראשון שם ל"ע ושמא מיירי שכבר ה"י טמא מקודס וע"י: * שמדליק את הנר בשמן כו'. ע"י גד"א שהבטו ממךן ועוד אחרונים

ציון ההלכה

(פז) כסף משנה פ"ח מתרומות ה"ו: (פז) שס: (פח) ע"י מ"ז ס"י ס"ב: (פט) ציינה פ"ח מתרומות ה"ו: (ס) מנחת ביכורים: (סא) ובה"ו שכולנו מואס ל"ש זה וע"י בנה"ל: (סב) אכל פ"ח מתרומה ה"ה א"כ וכ"כ רבנו בקדמה לשי"מ ידיים דכחם ידן אין מנאמאות משקה חולין רק ידיים מנאמאות אכל בחו"א ריש ע"י ידים ב' דרבנו בתרומה ריש מזה וי"ל דגם ידים מנאמאות חולין וצ"ע ועמ"ש זוהי בנה"ל פ"ח מתרומות ה"ו: (גא) ירו' פ"ה ה"ה: (גב) בנרנו כפ"ח מתרומות ה"ו: (גד) ירושלמי: (זא) בנרנו בנה"ל שם ע"ש זה דלא כע"פ: (זב) כסף משנה כפ"ח מתרומות ה"ו: (זג) ירו' פ"ח ה"ה וכוונתו שם וכו"מ ור"י קורקוס שם וביארנו שם (זד) ירו' פ"ח ה"ה: (ק) תוספתא שביעית פ"ו ה"ה: (קה) שם ובציאה רבנו לקמן ה"ו: (קב) כן הורה מרן וי"פ הריד"ו כפ"ה ש"ה ונתשו חתמי' ויבשר חתמי' ס"י ק' ונזרות הארץ פ"ה אות מ"ו וכתב שם דגם נר שמדליקין לנכוד ציה"כ או נר יא"ש לזנו להגאה וע"י בנה"ל: (קג) תורת הארץ שם:

הלכות שמיטה ויובל פרק ה

קלג

(נט) אפילו מאכלי בהמה. (ס) שאין קדושת שביעית חלה (סא) על צבעי בהמה:
(סב) * מיני כבוסים (סג) כגון בורית ואהל קדושת שביעית חלה עליהן (סד) ומכבסין בהן

דרך אמונה

באור ההלכה

או לאוכלה היו הפסד וכו' * שאין קדושת חלה על צבעי בהמה. ירו' פ"ח ה"א אובלי בהמה (כ"ג רש"י והגר"א וכן העומק פ"ח הרדב"ז) מהו לעשות מהן לצוועין לבהמה כמה דלח אמר זכאולי אכלה שאין עושין מהם מלוגמא לאדם עושין מהם לצוועין לאדם ודכוותה אובלי אכלה שאין עושין מהם מלוגמא לבהמה עושין מהם לצוועין לבהמה אמר ר' יוסי מפי מה אובלי אדם עושין מהם לצביעה לאדם שכן צבעי אדם הם קדושה יעשה מאוכלי בהמה לצוועין לבהמה שכן צוועין לבהמה אין עליהן קדושה (כ"ג רש"י והגר"א וכו' דברי"ו וכן העומק הרי"ו קורקוס והרדב"ז) וכן בשלחם הירו' שרל"ה ללמוד אובלי בהמה מאוכלי אדם מביא פירכא שא"ל ללמוד דהא חזינן דצבעי אדם חמור מצבעי בהמה שעל צבעי בהמה אין קדושה וממילא א"ל להשוות לאדם אבל רבנו שנתן טעם לדבר למה אין עושין ממאכל בהמה לצביעה שכן צוועין לבהמה אין עליהן קדושה קשה דמה טעם הוא זה וי"ל דרבנו מפרש דבר' שאין זה פירכא בעלמא אלא כה לומר שיש מילוק דמותר לטעום מדבר' שיש בו קדושה לדבר שיש בו קדושה אבל אין משני מדבר שיש בו קדושה לדבר שאין בו קדושה דהוי כמורידו מקדושתו אך י"ע מנין פשוט לו להיר' דצבעי בהמה אין בו קדושה והנה הרי"ט משני דברי"ו ש"א כהב צוועין לעומן כו' ומיירי שצ"ע צדג להותם ממנו כהב שצ"ע כו' א"ל צביעה דקמי' הנה היינו לנצוב אדם כעין נשים הכותלות וכההיא דב"מ דאזיל וצביעה לרשי' ולדיקרי' ומשעה דמסקפ"ל א"ס צביעה לאדם הכונה לגוף האדם או לגדו' (וכה"ס) ומוס' צ"ק ק"א ב' מנואר שפירשו דקמי' אגודי אדם) והנה צביעה לכאן א"ל לפדש דקמי' לנצוב גוף הבהמה דהא מנואר צ"ק ק"א א' לנצוב קופא דנצויעת בהמה אין שום מועילת וצדג אך אפשר דקופא קופא אגל שאר צבי"מ אפשר שיש חשיבות שהוא נצוב ומתכר יומר ביקור' ונחשו"א כהב צביעת בהמה כגון צביעת גוף הבהמה ומכשיתה כמו שהתקנו צ"ח"א וא"ס יומא דקמי' דקופא לנצוב אגל הבהמה אפשר ללפי מלי' צביעה אין נוסח בו קדושה' (ורגל כמנשה לרשונה פ"ה שצביעת מ"א ומ"ו ועמ"ס צביעה לך הכ"צ) ומחא' טעמא אין בלוג' קדושה למסקנא שם ע"ש י"ל דלפי פשיטא ליה להיר' דצבעי בהמה אין בהם קדושה' דבשלמא צבעי אדם הו"ל הנחתו ויעורו שזד דכונה מה שהוא נצוב וזה כלה ומתעבר צמח' דכונה אגל צבעי בהמה אין ההנאה אלא בשעה שצוועין שאו ונהגה שנושית נהא אגל אחר שכבר הוצבעה שוב אין לו יומר הנאה והצבור הוא אח"כ ולכן אין קדושה' אגל א"ס נפרש צבדיהם ומכשיתה' לכאן' צביעה הנחתו ויעורו שזה כשלושן (כמ"ס החומ' צ"ק ק"א ב' ד"ה הנחתו) וכ"ו דוחק גדול ויותר נראה דכמו שמצ"נו גבי טומאה דלא מרבינן דבר שמשתמש משמשי אדם ואין משתמש את האדם כמש"כ חומ' צבוכה ה"א א' ד"ה מסגרמו בשם חומ' ד' ועי' רמב"ם רפ"ד מהל' גלו' כהן כן שאין מרבינן דומיא דלחללה הנחה בגוף שהוא נהנה ממנה וגם מאלה הנה הוא הנאה האדם שצ"ע משמנת ואוכל צבירה ופשי' בהמה עומה ע"ן מתחוקת ועודות צבירה אלא מצביעי בהמה אין גוף האדם נהנה ממנה וגם בטומאה מצ"נו צב"ב א' דחקשטי בהמה טהורין (ועי' ר"ס רפ"י"ב דכלים) וזה ה"ל מקרי' הגאה דומיא דלחללה כיון שאין זו אלא הגאה וכו' שמה נמה שבהמה נהא אין זה נקרא הגאה גופו וזה לא רבי רחמנא ולכן פשיטא ליה שאין קדושה' חלה על צבעי בהמה וכו' שמה שיש בה קדושה' לדעת רבנו בסמוך ה"ו ג"כ לורך גוף האדם שהוא צבירי נגדו' אע"ג דלענין טומאה אין טבעת הכלים טהור י"ט לתקן וכו' * מיני כבוסים כו'. הנה צענין מיני מלוגמיות א"ס נוהג בהם קדושה' י"ט שזה לכאן' סמירה ביר' דברי"ו פ"ו אמרו צביעין לאדם מנין (ג"ה הגר"א) שיהא עליהן קדושה' ששמענא מן הדא לכס כל שהוא נורך לכס ומני' עלה כהן אביליה וצתיה וסיכה וצביעה יצאת מלוגמין שאינה אלא לחלוין יצאת מלוגמין שאינה אלא לחפלין ר' יונה בעי ולמה יצאת מלוגמא שאין עליה קדושה' והתי' דין וזר ורע חסרטי' (הם מיני כבסין שצוועין לרש' ואינו אלא לעשירים. הגר"א) שזוענין חומש בשביעית (ג"ה הגר"א) קדושה' חלה עליהם מי' כדון לכס השוה לכולם (וזה ראי' לכל אדם א"ס ה"ל להם אגל מלוגמא אין דראי' אלא לחלוין. הגר"א) ומנואר כל הסוגיא דמיני מלוגמא אין עליהן קדושה' אטמס ביר' רפ"ח אמרו מיני מלוגמיות חלה לעשות מהן לצוועין לאדם מה א"ס אובלי אדם שאין עושין מהן מלוגמא לאדם עושין מהן לצוועין לאדם מיני מלוגמיות שנושין מהן מלוגמא לאדם א"ס שיעשה מהן לצוועין לאדם ומנואר שיש קדושה' צביעי מלוגמיות דל"כ מהי מיעיבה ליה ויבסקר מי ויו' כהב דמה שכתב ביר' פ"ו שאין עליהן קדושה' אין הכונה שאין עליהן כלל קדושה' אלא הכונה שצ"ע לעשות מאוכל אדם מלוגמא והנה מלמד שגלשו' לא משמע ק"ל מהי פרינ' מנדריה' דין וזר שקדושה' חלה עליהן הרי ג"ס על מלוגמא חל קדושה' אלא שאכור לעשות מאוכל אדם מלוגמא והברייתא פלון א"ל מיירי לעשות מאוכלי אדם מיני כבסין ולכאן' הוא סוגיות הלוקות ולפי' שפירא מרן נחשו"א צביעות כ"ג סק"א ש"ט רבנו כסוגיא דכוסה ד"מ מנואר' שם כסוגיא דמיני מלוגמא לא חל על זה קדושה' (ולע"ג דמיירי אביתא דר' יוסי בזה לא פליגי רבנן אר"י ע"ג.) והנה ביר' ספ"ה דתנן משאלת אשה להתרצה שתשדע על השביעית נפש וכברה וחימה ויתור אגל לא מתור ולא תשמו' עמה אמרי' שם שא"י אומר נפש לטפור בו מעות (ומיירי ביר' שפ"ה לה פירוש שיש מלכות כהן כמס"כ הרי"ט) צברה לכבוד בה מול ריחיים לטעון צו סממנים פי' רבנו צביעי' מ' רפואות ומנואר דרפואות אין בהם קדושה' דל"כ' גם רפואות אכור לטעון ויש נדחות דהאכור לטעון הוא א"ס מביא הרבה משדו' ואינו מתקיר אגל צרפואות לא חיישנין להכי דלא שכיחי שדות של רפואות ומסתמא ליקטין מההפסקר או שקנףן צבירא וכו' אמנם מצאתי מלוגמא דלמרי' פ"ו ר"ה שא"י אומר וכל שאר ריקום שלקנףן להטעין בו מותר להטעין בו ואכור בהן ללוח

(נט) אפי' מאכלי בהמה. (קיד) וכן אין עושין ממאכלי בהמה היסק אפי' לאדם: (ס) שאין קדושת שביעית חלה על צבעי בהמה. אלאמה לצביעה בהמה לא חשיבא. (קטו) ודבר המיוחד לצביעה לאדם אפי' לצביעה חלי' תשמישו הוי תשמישו לאמאל' אדם ויש עליו קדושת שביעית ואין עושין ממנו מלוגמא ומשרה וכביסה לאדם (קטו) וכן אכור צמחורה והפסד ותייב צביעור אגל המיוחד למאכל בהמה עושין ממנו מלוגמא לאדם ומשרה וכביסה לאדם וא"ל צביעה לאדם אבל אין עושין ממנו מלוגמא לבהמה ולא צביעה לבהמה ולא היסק אפי' לאדם כנ"ל (קיו) וכ"ו דוקא בגדולי קרקע שצוועין בו אגל עפר שצוועין בו אין בו כלל קדושה' כיון שאין לו שרש צקרקע וכנ"ל סק"א (קיח) וכן אפר אין בו קדושה' אפי' אם מערבין שם שמן עם האפר בטול הוא אגב האפר: (סא) על צבעי בהמה. (קיט) כגון עיקר הוורד ועיקר האגב ועיקר האגב (קכ) ואפי' לקטו לדבר קדוש בקדושה' כיון שמויחד לצביעה בהמה לא חל עליו קדושה': (סב) מיני כבוסים. (קכא) היינו מינים המיוחדים לכביסה ודעת רבנו דחל עליהן קדושה' אגל דעת רש"י דלא חל כלל קדושה' על מיני כבוסים (קכב) ומיני אדלקות (דהיינו שאין ראוין אלא להדלקתן) צביעה היא צירושלמי א"ס נוהג בהן קדושה' כגון פקועה (נראה) שעושין ממנה שמן פקועות: (סג) כגון בורית ואהל. (קכג) וירעינן (קכד) וגו' הגר"א לענין: (סד) ומכבסין בהן.

ציון ההלכה
(קיד) חומ' א"ס סק"ו י' דלא כ"מ ה"כ רק כמל"מ שם: (קטו) שם סק"ו: (קטו) ר"י בן מ"ל פ"ו ב' (קיו) יריאס השלם סי' קי"ח וממ"א מ"ע קמ"ח: (קיח) מחזירי ידה ס"ב א': (קיט) ירו' רפ"ו דשביעית וגו' ר"י קורקוס עיקר הלך ורש"י גרייס עיקר התרוב: (קכ) חומ' א"ס י"ג סק"ו: (קכא) שם ועי' במחזירי שנת' י"ב א': ש"כ שאין קדושה' נוהג בצפון שקורין שצב"ל שאין ראו' לא למאכל אדם ולא למאכל בהמה אמנם צבירה ס"ב א' כהב דמיני כביסום הוא ככלל מיני כביסום ומי' צפון אין בו קדושה' לפי שגא' מאכר של עמים וצאפין אין בו קדושה' ע"ש: (קכב) ירו' פ"ו ה"א והגר"א שם ג"ה אחרת: (קכג) ירו' שם: (קכד) כמסופתא וכן העומק פ"ה"ט ומכאן ראי' לבה"ל סי' מע"ג סי' ד"ה יקא:

